

DOLPH HITLER STRASSE v Ulmu, Nemčija, je dobila "čistko". Izvršiti so jo morali nacisti, ki so prej žide in pa zaslužence iz okupiranih dežel pošiljali na taka dela.

Vesile rešujejo probleme Azije "po starem"

KITAJSKA IN SOVJETSKA UNIJA SKLENILI 30-LETNO POGODBO VZAJEMNOSTI.—IMPERIALIZEM V AZIJI IN NA PACIFIKU OSTANE. — JAPONSKI MILITARISTI DOŽIVELI PONIZANJE IN KONEC

Vojna v Aziji je bila končana prej kot se je v splošnem pričakovalo in prizadete vesile so bile vsled tega na povojne probleme na Pacifiku pripravljene slabše kot pa v Evropi.

Kolonijalna ljudstva brez besede

Dočim se je velika trojica glede problemov Evrope in bodočnosti Nemčije na svojih sestankih prilično sporazumela še predno je bilo vojne tam konec, pa se je glede Azije o mnogočem odlagalo in ko je vlada v Tokiu naznanila, da se poda, ni bilo med zavezniki še nobenega pravega sporazuma, kaj storiti n. pr. z Indo-Kino, ki je bila do te vojne francoska posest in jo de Gaullee zahteva nazaj. Do bitki pa jo more edino, ako mu jo dovolita ameriška in angleška vlada. Kmalu po napadu na Pearl Harbor si je Indo-Kino osvojila Japonska. Francoska uprava, ki je bila v Indo-Kini takrat pod vichyskim režimom, se Japoncem ni upirala in zato Francija nima sedaj niti teoretične pravice zahtevati to veliko deželo nazaj, da bi izkoriščala milijone njenega prebivalstva, kot ga je v prošlosti. Edina pravična rešitev tega vprašanja bi bila to, da se da ljudstvu Indo-Kitajske samostojnost ali pa da se jo pridruži Kitajski.

De Gaulle bo bržkone uspel

Minuli teden je bil na obisku pri predsedniku Trumanu načelnik francoske provizorične vlade general Charles De Gaulle. On, z vso Francijo vred, si zelo prizadeva, da bi Zed. države, Anglija in Rusija ravnale z njo kot s sebi enakovredno deželo, ne pa kot z državo drugega ali tretjega reda. A pokojni Roosevelt ga je v teh naporih odbil in mu je bil sploh zelo nenaklonjen. Bila sta si osebna nasprotnika in tako je de Gaulle, ki je čestokrat želel obiskati Roosevelta osebno, bil zmerom odbit, a ko pa ga je Roosevelt povabil k sebi po konferenci na Jalti na ladjo, pa de Gaulle ni hotel priti. Smatral je, da ga hoče Roosevelt s takim vabilom ponižati in tako sta si ostala še v ostrejšem osebem nasprotstvu kot prej.

De Gaulle bo bržkone uspel

Minuli teden je bil na obisku pri predsedniku Trumanu načelnik francoske provizorične vlade general Charles De Gaulle. On, z vso Francijo vred, si zelo prizadeva, da bi Zed. države, Anglija in Rusija ravnale z njo kot s sebi enakovredno deželo, ne pa kot z državo drugega ali tretjega reda. A pokojni Roosevelt ga je v teh naporih odbil in mu je bil sploh zelo nenaklonjen. Bila sta si osebna nasprotnika in tako je de Gaulle, ki je čestokrat želel obiskati Roosevelta osebno, bil zmerom odbit, a ko pa ga je Roosevelt povabil k sebi po konferenci na Jalti na ladjo, pa de Gaulle ni hotel priti. Smatral je, da ga hoče Roosevelt s takim vabilom ponižati in tako sta si ostala še v ostrejšem osebem nasprotstvu kot prej.

Kaj z Vzhodno Indijo

Drug problem je Nizozemska in Britanska Vzhodna Indija. To so veliki otoki, polni bogastva — zlat — studenec — starega imperializma. Nizozemska zahteva svojo Vzhodno Indijo nazaj in enako kajpada hoče svoj delež Velika Britanija. Toda (Konec na 6. strani)

"Kapitalizem se bo ohranil le, ako bo zmagal nalogo"

Predsednik unij CIO Philip Murray je pred kongresno komisijo dne 22. avgusta pričal, da zahteva delavstvo od poslancev akcije in prav tako jo pričakuje od privatnega kapitalizma. "Mi mu nismo nasprotni," je dejal, "ampak če ne bo mogel preskrbeti delavcem zaslužka, je naravno, da bo to nalogo morala izvršiti država. Čemu naj bi delavci le v vojni bili preskrbljeni, ne pa v mirni dobi, ko je vsega v izobilju?" je vpraševal Murray, ki je s svojimi izjavami napravil celo na konservativne senatorje zelo dober vtis. Čisto odkrito je izjavil, da kar se kapitalizma tiče, ima baš

Vpliv ameriške ekonomske sile na razvoj v Angliji, Italiji in drugje

V debati po kraljevem govoru v angleškem parlamentu, ki so ga mu napisali člani delavske vlade, se je oglasil konservativni vodja Oliver Lyttleton s svarilom, da naj bo delavska stranka oprezna v svojih naporih za socializacijo bogastev v Angliji, kajti v Zed. državah verjamejo v "free enterprise", pa se jim lahko zelo zamerimo, če bomo gazili po njemu. Izvajal je, da je Anglija vsled svojega obubožanja, zadolžitve in pomanjkanja potrebščin sedaj od Zed. držav najbolj odvisna. Če Angliji pomoč v teh težkih dneh odklonijo, ali pa zmanjšajo, bo to silovit udarec zanjo.

Kmalu nato je predsednik Truman preklical nadaljne "lend-lease" dajatve, od katerih je Anglija s svojimi dominjoni vred prejela blaga, municije, živeža itd. v vrednosti 29 milijard dolarjev. To je znatno več kot polovica vseh lend-lease dajatev, ki so jih prispevale Zed. države zaveznikom skozi ves čas vojne.

Novi angleški premier Clement Atlee je takoj telefoniral predsedniku Trumanu, da bo tako hipno ukinitje ameriške podpore učinkovalo pogubno za Anglijo, kajti vsled odvzema ameriškega živeža bodo morali biti odmerki na Angleškem znižani celo na nižjo stopnjo kot pa so bili v najkritičnejših dneh minule vojne. Splošno mnenje v Angliji je, da potrebuje iz Zed. držav najmanj za 3 milijarde potrebščin na leto skozi prihodnjih pet let, predno si bo opomogla toliko, da bo prišla sama spet na trdno gospodarsko podlago.

Ameriška vlada je zanikala, da ima namen pritiskati na Anglijo proti uveljavljanju programa delavske stranke z odvzemanjem kreditov, posojil in podpore, toda v Washingtonu so mnogi mnenja, da kapitalistični politiki prav tako ne bodo kumovali razkrajanju kapitalizma, kot je Churchill izjavil, da ne bo predsedoval razpadanju angleškega imperIALIZMA. In Atlee je za njim to ponovil tudi o sebi čim se je Kitajcem zadelo, da bi morali Angleži prepustiti Hong Kong in Francozi pa Indo-Kino.

Politični vpliv pri oddajanju podpore se čuti tudi v Italiji in Grčiji. Italija je proglašena za "osvojevano deželo" in UNRRA ji poročno pomaga veliko bolj kot katerikoli drugi deželi na kontinentu, z morebitno izjemo Grčije. Radi tega so v Italiji zadnje čase tudi tako utihnile zahteve za republiko, za socializacijo in za "komunizem"—kajti ljudje morajo jesti, živež pa jim prihaja iz krogov, ki niso navdušeni za prevratne ideje.

Dohodki delavstva znižani, a vladni dolgovi se še dolgo ne bodo, ne davki

Dolg zvezne vlade znaša sedaj okrog 262 milijard dolarjev (milijarda po našem tisoč milijonov) ali okrog deset tisoč dolarjev na povprečno družino. Deficit se ji kupiči skozi zadnjih 14 let.

Deset tisoč dolarjev dolga na povprečno družino je veliko, ker ga bodo morale plačati družine same. Ako bo gospodarski razvoj v bodoče normalen, se je v nekaj letih nadejati vsled znanih vladnih stroškov tudi znižavanje davkov, ki se nanašajo največ na vojna posojila. A v slučaju nove velike brezposelnosti in depresije pa bo treba dati novih podpor. Z dobro ekonomijo bi vlada

Dohodki delavstva znižani, a vladni dolgovi se še dolgo ne bodo, ne davki

mogla svoje gospodarstvo v mirnem času urediti tako, da se bi dolg nižal in tudi davki posebej tistim, kateri so z njimi najbolj obremenjeni. In to so takozvani mali ali navadni ljudje. V kongresu pravijo, da za enkrat na znižavanje davkov ni mogoče misliti. Dobile pa so v minulem kongresnem zasedanju pred počitnicami poslancev ogromen popust korporacije in posamezni bogataši — v znesku od pet do osem milijard dolarjev — pod pretvezo, da bodo ta denar rabile v času presnavljanja svojih obratov iz vojne produkcije v izdelovanje potrebščin za civilno uporabo.

Primerjanje izgub naše dežele v tej in v prejšnji vojni

Primerjanje med ravnokar minulo vojno in prvo svetovno vojno, kar se naših izgub tiče, je sicer zanimivo, a ne pove vsega. Kajti takrat se je moral boriti vojak z vojakom, ker tankov, pa aeroplanov in drugih takih modernih pripomočkov še ni bilo toliko, da bi tehnično mogli spremeniti stari način vojevanja, kot so ga v minuli vojni.

V prvi svetovni vojni je bila ta dežela udeležena le 19 mesecev v drugi pa 44 mesecev. V prvi je bila udeležena le v Evropi, v drugi pa je nosila glavno breme za premaganje Japonske in proti Nemčiji na zapadni fronti. Japonska je bila takrat na zavezniki strani.

V prvi svetovni vojni je bilo 126.000 naših vojakov ubitih, ali jih umrlo od posledic ran in v boleznih; v drugi pa je izgubilo življenje 252.146 naših fantov in mož. Ranjenih je bilo v prvi 234.300 mož, v drugi pa 651.168; pogrešanih ali pa ujetih v prvi le 4.500, v drugi pa 166.824.

Te številke še niso točne, kajti podatki o smrtnih slučajih, o spopadih in o drugih izgubah se še vedno zbirajo in vzelo bo dolgo, predno bodo povsem zanesljivi.

Uradno znašajo ameriške izgube v minuli vojni do 17. avgusta skupno 1.070.138 mož.

Lend-lease podpore

Zed. države so dale takozvanih lend-lease dajatev raznim deželam v sledečih vsotah: Veliki Britaniji in njenim dominjonom 29 milijard dolarjev; Sovjetski uniji 10 milijard; Franciji 510 milijonov; Kitajski 362 milijonov; republikam v Centralni in Južni Ameriki 336.000 milijonov; vsem drugim deželam eno milijardo.

V povračilo so vse skupaj dale pet in pol milijarde dolarjev, največ Anglija.

Ker kongres na mir še ni bil pripravljen, ko je odšel na počitnice, bo prihodnje mesece v gospodarstvu veliko zmede, da si vlada prizadeva urediti vse vojne odredbe tako, da prehajanje iz vojne v mir ne bi napravilo v naših obratih in trgovini preveč negotovosti.

Veliko se govori o odvisnih armadnih in mornaričnih zalogah, ki znašajo milijarde v vrednosti in so sedaj, al pa bodo v kratkem naprodaj. Po njih preže politični bogataški spekulant, ki se jih nadejajo dobiti za malo ceno in potem čez noč obogateti. Slično se je dogajalo tudi po prejšnji vojni, v kateri je bilo tudi obljublano, da ne bo na njen račun nihče smel obogateti. Teh obetanj v vojni št. II. niti "new deal" ni mogel izpolniti in ne izgleda, da jih bo zmogla Trumanova administracija.

Soc. stranka v Franciji upa v popolno zmago

ODKLONITEV ZDRUŽENJA S KOMUNISTI. — LASKI ZA SOCIALISTIČNO ZVEZO ANGLIJE IN FRANCIJE — VRATA V ENOTNOST OBEH STRANK ŠE ODPRTA. DRŽAVA V STISKI VSLED ODVISNOSTI OD PODPORE

V Parizu so pripravljene na prvi mednarodni kongres, na katerem se naj bi ustanovila nova delavska strokovna internacionala. Vršil se bo v septembru. Prvi sestanek zanj se je vršil letos v Londonu in potem se eden v Oaklandu v času zasedanja zastopnikov združenih narodov. Torej kar se strokovnega (unijškega) delavskega gibanja tiče, je stavr v dokaj dobrem zamahu. A kaj pa na političnem polju?

Uspehi povoljni, a ne še zadostni

V vseh evropskih deželah se je že med vojno in še posebno po vojni dogodilo, da socialistične in komunistične stranke sodelujejo med sabo. To se je pokazalo v Italiji, v Belgiji, na Grškem, v Avstriji, v Nemčiji, na Češkem itd. Tudi v Jugoslaviji, posebno pa na Poljskem. Poljski socialisti v zamejstvu so bili razdvojeni. Eni so bili za sodelovanje z USSR nekaj pa jih je nasprotovalo. Socialisti, ki so skozi vojno ostali na Poljskem, pa so do malega vsi za enotnost. Kajti vojno so občutili na svoji koži in spoznali, kako pogubne so intrige, ki jih uganja vnanja diplomacija po pravilu "razdvajaj in vladaj". Na Poljskem delajo socialisti in komunisti skupaj in enako v mnogih drugih deželah, ki so bile ali okupirane od Nemcev, ali pa Hitlerjeve satelite.

Prvi poskus v Franciji

Prvi veliki poskus za enotnost delavskega razreda na političnem in ekonomskem polju je bil narejen v Franciji. Bilo je to v času, ko je začel Hitler na ves glas rogovoliti in rohneti proti "komunizmu". Toda ta kombinacija socialistov in komunistov v Franciji ni uspela. Leon Blum, ki je bil predsednik vlade v onih dneh, je uvidel, da s svojim programom "popolnari" ali ljudske fronte ne bo uspel.

Ljudska fronta se je razbila sama po sebi in nasledile so jo burzvaške vlade, ki so Francijo v tej vojni in seveda že vseskozi od prejšnje vojne zavozile in jo zapasle. Francoski delavstvo pri tem ni brez krivde vzlic svojemu radikalizmu in volji za slogo.

Predlog komunistov odklonjen

Na konvenciji socialistične stranke v Franciji, ki se je vršila v avgustu to leto, je bila ponudba komunistov za združenje v enotno delavsko stranko odklonjena, toda ne zavrnjena.

Prvič, velika večina delegacije je smatrala, da ima delavstvo v Franciji veliko več upanja na zmago, ako francoska socialistična stranka ostane francoska. V slučaju združenja s komunisti bi nasprotne stranke lahko proti nji agitirale, da je postala dekla vnanje politike Moskve, ki se menja po barometru interesov, ki jih zastopa v imenu Rusije Josef Stalin. Francija pa ima svoje interese in zato taka stranka, kot je socialistična, ki se nadeja dobiti pri prihodnjih volitvah večino v državi, ne more postati le privesek kake tuje države v korist politike katerekoli tuje vlade.

(Konec na 6. strani)

Naši agitatorji na delu, bodisi za naročnine kot v tiskovni sklad

V tej številki sta o naših aktivnostih dva izkaza in pa upravnikovo poročilo na 3. strani (Glasovi iz našega gibanja).

Seznam "Agitatorji na delu" priča, da so dobili v štirih tednih 200 naročnin, izmed njih precej novih, v prejšnjem izkazu (priobčujemo jih vsake štiri tedne) pa 184. Ako pomislimo, da so to poletni tedni in da so bili do nedavna vsi naši ljudje v industriji in kjer že čez mero zaposleni, je to zelo dober rezultat.

Ampak predlagane načrtne kampanje, da bi poskušal vsakdo, ki mu je kaj za Proletarca, dobiti saj enega novega naročnika do konca tega leta, se še ni pričelo izvajati. Delajo največ v tem oziru še vedno le naši znani agitatorji—moški in ženske, kot doslej. A upamo, da se bo to kmalu spremenilo, seveda za list na boljše.

Dalje je v tej številki seznam prispevateljev v tiskovni sklad, ki skrbe, da se krijejo stroški lista, ker redni dohodki mu niso še nikoli zadostovali.

Precej je v tej številki tudi oglasov. Povečana je vsled tega na 8 strani.

Naš namen je, da jo izdamo na 8. straneh tudi prihodnji teden, da se nadomesti številko, ki je v tednu, ko je bila vojna končana, izostala. Vzroki so pojasnjeni v listnici uredništva v tej številki.

Težav je bilo veliko in jih bo še, a naloge, ki jih ima ta list vršiti med našim delavstvom, so tudi velike. Z njimi bo nadaljeval. Kajti vojne "prosperitete" je konec in treba se bo spet sprijazniti z resnico, da smo v "normalnih" razmerah. Milijonom se obeta brezposelnost, znižanje mezde, preseljevanje za delom iz kraja v kraj, stavke in potrebnim pa nezadostne podpore. Ni čudno, da je celo Philip Murray ameriškega "free enterprise" zapretel z zahtevo za socializacijo, ako bodo delavci spet primorani ostati na cesti, kot so bili v "zadnji" krizi.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00, inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priročitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz
Business Manager: Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Prav je, da je naša vlada za demokracijo na Balkanu, ampak čemu ne povsod?

Ameriška vlada se v zadevi na Balkanu do nedavna ni umešavala. Sebe pod pokojnim Rooseveltom se je stari nazor nezanimanja spremenil v zanimanje tudi za probleme balkanskih dežel. Naša vlada trdi, da nima tam nikakršnih svojih interesov temveč da ji je edino za svobodo vseh narodov, ki je mogoča le v demokraciji.

Državni tajnik Byrnes je dne 18. avgusta javno poudaril, da je v Bolgariji ni, od kar je osvobodjena, in da je kajpada tudi prej ni bilo. Novi bolgarski volilni zakon je proglasil za nedemokratski in izjavil, da Zed. države ne bodo priznale nobene take bolgarske vlade, ki bi prišla na krmilo na podlagi volilne postave, v kateri volilci ne bi imeli priložnosti glasovati svobodno in po svojem prepričanju.

To je povzročilo v bolgarski vladi krizo in ob enem je prišlo na svetlo, da so si zavezniki in tolmačenju demokracije jako v navskrižju. V Potsdamu n. pr. je baje Truman predlagal, da naj bodo volitve v Grčiji, kadar in ako se bodo vršile, nadzorujejo zastopniki Zed. držav, Anglije, Francije in Sovjetske unije. Stalin je predlog odbil. Tolmačijo, da zato, ker če bi pristal v tako nadzorovanje na Grškem, bi ga moral dovoliti tudi v deželah, ki so pod sovjetsko sfero. Torej v Bolgariji, na Poljskem, Ogrskem, Romuniji, v Jugoslaviji in morda tudi na Čehoslovskem.

"Dobro" sta rekla Truman in njegov državni tajnik Byrnes, "bomo pa volitve na Grškem nadzirali Američani, Angleži in Francozi." Dejal je, da bi bilo treba za tako nadzorstvo nad volitvami v Grčiji kakih poldrug tisoč Američanov, ki so že pripravljani za ta posel.

Iz "Izvestij", ki so uradni dnevnik sovjetske vlade, je razvidno, da med njo in Washingtonom ni prišlo glede vprašanja nadziranja volitev do nobenega sporazuma, pač pa postaja nesoglasje o tem čedalje oostrejšje.

"Izvestija" z dne 22. avgusta pravijo, da če hočejo volitve v kaki deželi nadzirati tuje vlade, potem to ni demokracija, temveč navadno umešavanje tujih vlad v notranje zadeve prizadete države.

Vseeno, spor je tu in treba je poznati vzroke. Nesoglasje je nastalo zaradi komunistov, ki so pod zaščito Rusije v Bolgariji, v Romuniji in na Madžarskem vodilni v vladi. Pa tudi v Jugoslaviji in deloma na Poljskem ter Čehoslovskem. Ampak so za vsem tem še drugi vzroki.

N. pr., te vlade razlašajo imovine bogatašev in tujih kapitalistov ter jih proglašajo — za ljudsko svojino. Zemljo veleposesnikov dele med kmete, ki so jo doslej obdelovali gospodarjem v korist.

Drugi vzrok je stara politika velesil, ki si je iskala v vsaki deželi sebi naklonjene politične stranke in jih potem podpirala. V Zed. državah je v politični vihr, ki je divjala pred napadom na Pearl Harbor, bil Roosevelt s svojo stranko vred obkaldan za blatom, češ, da je le agent angleškega imperalizma, ne pa predsednik Zed. držav, kar bi moral biti. In demokracija ("internacionalci", ne taki, kot je senator Wheeler) pa so republikancem predbivali, da igrajo v roke fašizmu in Hitlerju.

V Bolgariji je agrarna stranka, kateri se ne more očitati, da je bila pronemška. Toda nagibala se je bolj k Angliji kakor k Sovjetski uniji, in to dela veliko razliko tudi v zahtevah obeh sil glede demokracije. Vlada je lahko demokratska ena ali druga. Toda ena se bo opirala na London in Washington, druga na Moskvo.

To je glavno jedro spora. Poglejmo v Grčijo. Od kar je osvobodjena, je brez demokratske vlade. Vodijo jo rojalisti in angleška vnanja politika ter angleška ekonomska sila jih podpira. Nasprotniki te vlade, ki so se borili proti Nemcem in Italijanom ves čas okupacije, pa so označevani za komuniste in s še vse hujšimi imeni. Churchill jih je označil celo za "trockiste", češ, da je to še vse nekaj bolj zlega kot pa so "navadni" komunisti.

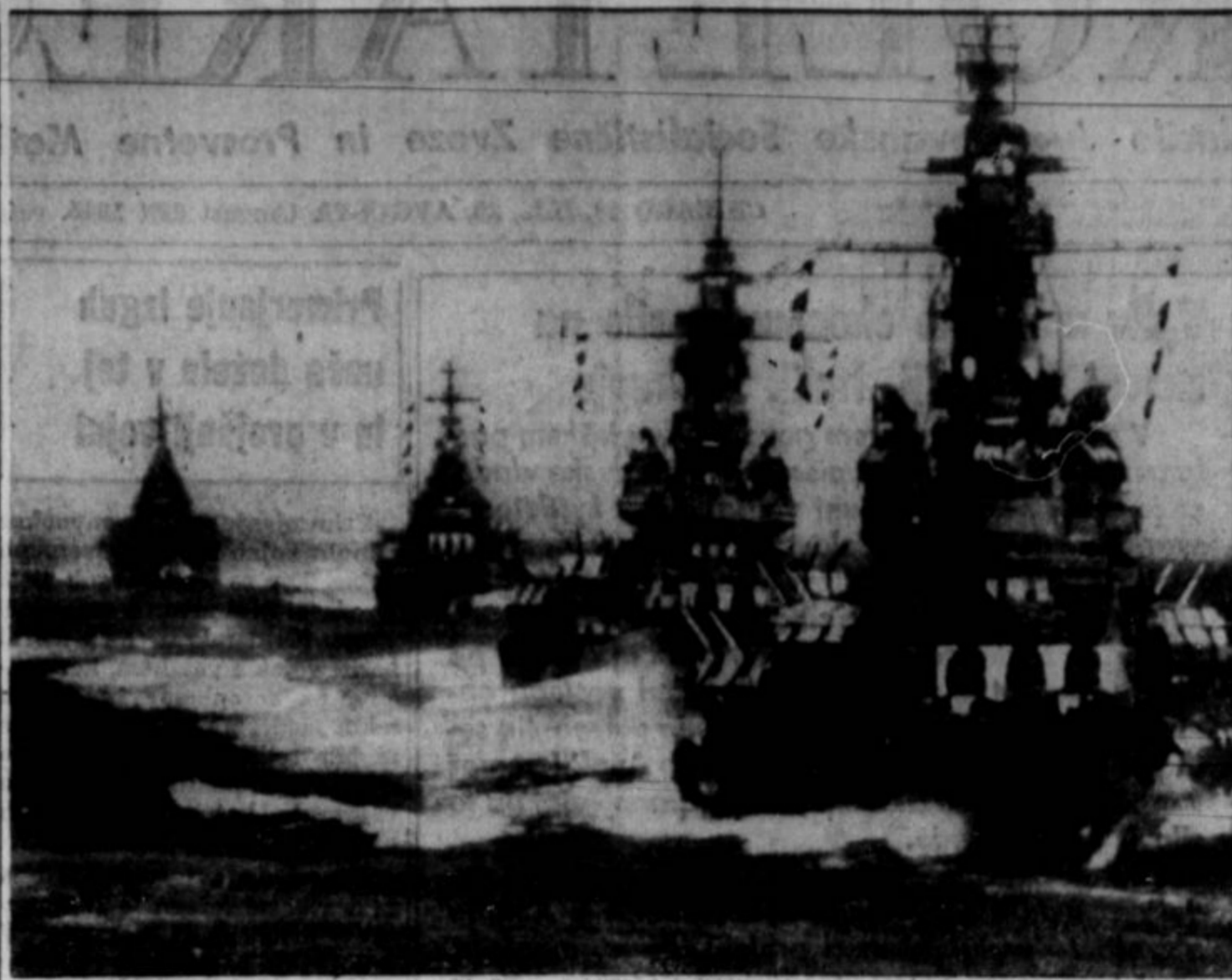
Z ameriškim državnim oddelkom je potegnil v zahtevah za demokratizacijo omenjenih dežel tudi novi angleški minister vnanjih zadev Ernest Bevin. S tem je pokazal, da bo vnanja politika angleške vlade oslonjena na vnanjo politiko ameriške vlade, kar je bilo pričakovati. Kajti Anglija je vsled vojne gospodarsko jako izmučena in se mora zanašati na podporo Zed. držav, ker bi ji USSR s svojimi sredstvi ne mogla biti v gospodarsko pomoč. Saj še celo sama potrebuje posojil in kreditov.

Tako se je dogodilo, da so postale glavni tolmači demokracije tudi za balkanske dežele Zed. države. V Moskvi se hudejejo, ampak izgleda, da Truman in Byrnes ne bosta odnehala.

Nevarnost v tem sporu pa je v tem, da se nesoglasje lahko razvije v prelom med USA in Anglijo na eni strani in Sovjetsko unijo na drugi.

Kajti Moskva nekega dne prav lahko vpraša, čemu priznavamo in podpiramo reakcionarne in tudi fašistične režime, kot je n. pr. Franco v Španiji? Pa portugalskega diktatorja, diktatorsko vlado Brazilije itd. Lahko nas vpraša, čemu smo za svobodne volitve v Bolgariji, ne zahtevamo pa jih v Španiji, v Braziliji, Argentini, na Kitajskem in tako naprej.

Tudi nas lahko vpraša, ako smo za demokracijo na Madžar-

AMERIŠKE BOJNE LADJE so prispele v japonska pristanišča pod zaščito — Japoncev. V zgodovini ni primere, da bi bila še kdaj kaka velesila okupirana brez invazije na njeno ozemlje.

KATKA ZUPANČIČ:

IVERI

Nadležna mrčes

Malokdaj menjam prodajalce, poslej jih bom menjala še manjkrat.

Trgovka mi je zavijala nakupljene potrebsčine, in mi pravila, kako otežavljeno je bilo njeno delo vsa ta leta, ko se je bilo treba držati predpisanih odmerkov, in kako se bo oddahnila sedaj, ko bo teh sitnosti slednjič konec.

Sredi besede pa ji švigne pogled na desno, kjer je po robu praznega zaboja prišel — ščurček Bil je tiste male rjave vrste in pravzaprav lep ter zanimiv. Če se smeje ljudje, vsake vrste aristokratije na primer, ponašati s svojimi rodovniki, ki segajo za nekaj stoletij v preteklost zakaj se ne bi smeli ponašati ščurki, čijih rodovniki segajo nazaj v vek, ko je rastla na kalužasti zemlji še praprot drevesne velikosti in mahovje — takratno gozdovje. Kje so bili takrat še dinozavri in razni drugi živalski velikani in kje človek?

Ali ko si je človek našel za svoje bivališče primeren brlog, se je tudi ščurček vselil vanj in je vse od takrat človeku v pokoro. Ni čuda, da ga še dandanes ne vidi rad.

Trgovka je, meneč, da ga je videla le ona, namenoma nekoliko bolj kot treba poropotala, da bi se skrila, preden bi ga utegnila uzreti še jaz. Toda ropotnja izvjeni rjavec se je le za hip ustavil — kajti previdnost nikoli ne škoduje — pomahal s tipalkami, pa jadrno dalje do vogala. Tam je malce pomislil, morda se mu je zdelo presvetlo, zato nevarno — in se je naglo obrnil ter odrznel nazaj, odkoder je bil prišel.

Trgovka je medtem seveda vse na skrivaj popolicirala na mojem obrazu in me zasačila baš, ko se je moj pogled vrnil s prepovedane poti. Vzdihnila je in nekoliko za-

skem zato, ker je tam v procesu socialna revolucija (brez prelivanja krvi) in so magnati sedaj ob svoja veleposestva, industrialci ob svoje tovarne in bankirji ob banke?

V Romuniji se je oglasil mladi kralj Mihael z apelom na Rusijo (v resnici proti nji) in posebno pa na ameriško in angleško vlado, naj mu pomagajo stvoriti "demokratsko vlado". Kot da bi Mihael sploh kaj vedel o demokraciji! Sovjetska vlada mu je pred tedni naklonila nekakšno odlikovanje bogve za kakšne zaslugе — a ni pomagalo. Kralj je zahteval, da naj predsednik vlade Peter Groza odstopi, ker ne predstavlja večine rumunskega naroda, a ga ni hotel ubogati.

So zares homatije in ameriška vlada nima lahkega stališča. Ako hočemo podpirati mlade kralje, ki se dušajo za demokracijo, pa veleposesnike, velebankirje in stare politike starega reda, to sicer lahko delamo v imenu demokracije, ampak ji ne bo s tem storjena nobena usluga.

Tudi lahko rečemo, da sovjetska diplomacija postopa čestokrat preveč samolastno, kar ni dobro, iz razloga, da potrebujejo mir vse dežele in bila bi največja katastrofa ako bi ga sedaj, ko ga imamo saj navidezno, zavrgli in začeli novo vojno z atomskimi bombami.

Da, Balkan potrebuje demokracijo in državni tajnik Byrnes ima prav, ko mu jo priporoča. Ampak na Balkanu je mnogo ljudi, ki vedo, da bi ameriška vlada v tem oziru lahko rabila veliko metlo tudi pred svojim pragom. To bi bilo bolj prepričevalno kot karkoli drugega.

KONFERENCA P. M. BO 28. OKTOBRA V STRABANU

Moon Run, Pa. — Dne 22. julija smo se v Syganu dogovorili, da bo prihodnja konferenca JSZ in Prosvetne matice za zapadno Pennsilvanijo v medeljo 28. oktobra v dvorani društva Postojnska jama št. 138 SNPJ, Strabane, Pa. Prične se ob 2. popoldne, po seji federacije SNPJ.

Vsa pridružena društva so vabljeni, da izvolijo zastopnike na to konferenco. Vojne je konec in pričakuje se, da se bodo aktivnosti na našem društvenem, prosvetnem in političnem polju povečale.

Več o dnevnem redu bo poročano prihodnjic.

Jacob Ambrozich, tajnik, R. D. 1, McKees Rocks, Pa.

Atomska bomba za uničenje sijajna iznajdba

Iz japonskih uradnih virov je razvidno da so bili učinki dveh ameriških atomskih bomb, ki sta menda največ pripomogle k naglemu koncu vojne na daljnem vzhodu, sledeči:

Bomba, ki so jo naši letalci vrgli 6. avgusta na mesto Hirošima: 60.000 ljudi ubitih, 100.000 ranjenih, 200.000 brez doma.

Bomba, ki je bila vržena 9. avgusta na Nagasagi: 10.000 ljudi ubitih, 20.000 ranjenih, 90.000 brez doma.

Na stotine izmed ranjenih jih je podleglo poškodbam pozneje.

AGITATORJI NA DELU

Vse naročnine, ki jih pošljejo zastopniki in drugi agitatorji Proletarca, so itete na bazi polletnih naročnin. Namreč agitator, ki pošlje eno celoletno, je zabeleženo v tem seznu na dva polletnina.

Martin Judnich, Waukegan, Ill. 30
John Chamazar, Chicago, Ill. 22
Anton Zornik, zap. Penna. 20
John Krebel, Cleveland, O. 18
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill. 14
Louis Barborich, Milwaukee, Wis. 12
Frank Evtan, Johnstown, Pa. 12
John Pečnik, Fontana, Calif. 8
Ludwig Yoxey, Pueblo, Colo. 6
Frank Zaitz, Chicago, Ill. 6
Ant. Jankovich, Cleveland, O. 4
Anton Shular, Arma, Kans. 4
Joseph Klarich, Detroit, Mich. 4
John Turk, Chicago, Ill. 4
Luka Groser, Chicago, Ill. 4
Kaytan Erznožnik, Red Lodge, Mont. 2
John Vitez, Barton, O. 2
Max Martz, Buhl, Minn. 2
Anton Anžiček, Detroit, Mic. 2
Leo Zevnik, La Salle, Ill. 2
Matt Malnar, Willard, Wis. 2
Joseph Oblak, Chicago, Ill. 2
Jack Kunstelj, Ely, Minn. 2
Geo. Smrekar, Alliquippa, Pa. 2
Julia Parkel, Los Angeles, Calif. 2
John Tanek, Girard, O. 2
Louis Zorko, Chicago, Ill. 2
Martin Gorenc, Arma, Kans. 2
Frank Bregar, Avella, Pa. 2
Frank Luzzi, Chicago, Ill. 1
Max Knaus, Traunik, Mich. 1
Frank Remitz, Rock Springs, Wyo. 1
Frank Hribar, Cleveland, O. 1

Skupaj 4 tedne (od 26. julija do 23. avgusta) 200 naročnikov, prejšnji izkaz (4 tedne) 184 naročnin.

Kaj bo s katoliško cerkvijo v novi federativni Jugoslaviji?

Maršal Tito se je potrudil, da je javno izpovedal, kaj misli o katoliški cerkvi na Hrvaškem in v Sloveniji in kaj od nje pričakuje.

Hierarhija na Hrvaškem je bila pod Paveličem orodje Mussolinija in Vatikana. Po invaziji se je javno poklonila tudi Mussoliniju, potem pa s škofom Rožmanom na čelu še Hitlerju in se izrekla za borbo proti "komunizmu".

V Sloveniji je bila vsa višja hierarhija od početka vojne in prej dekla Vatikana. Po invaziji se je javno poklonila tudi Mussoliniju, potem pa s škofom Rožmanom na čelu še Hitlerju in se izrekla za borbo proti "komunizmu".

Kaj misli o vlogi katoliške cerkve na Hrvaškem maršal Tito, je povedal deputaciji njegove duhovščine v Zagrebu dne 2. junija t. l. Njegov intervju z njo je bil objavljen v mnogih listih. Sansov urad v Chicago ga je prevel v slovenščino iz "Slobodne Dalmacije". Glasi se: "Gospodje! Veseli me, ko vidim, da vi, hrvaški duhovniki, pravilno razumete današnja dogajanja ter izražate svojo željo za sodelovanje z jugoslovansko vlado in s federalno vlado Hrvaške.

To me spominja na deklaracijo jugoslovanske zvezne vlade. Vsled tega bi želel še enkrat pripomniti, da se bo jugoslovanska vlada ravnala v duhu te deklaracije. To tudi potrjuje dejstvo, da sem po prihodu v Zagreb izrazil željo srečati vas in se pogovoriti. Želel bi, da mi stavite vprašanja, ki vas težijo o nekaterih stvareh, ki vam niso jasne. Morda niste na jasnem tudi glede gotovih vprašanj o naši perspektivi.

Konstituenta (ustavna skupščina) bo vrhovno narodno predstavništvo, ki bo sprejelo zakonske odloke o vseh vprašanjih, kakor tudi o vprašanju odnošajev napram cerkvi in obratno. Želel bi vam povedati svoje osebno mišljenje o vprašanju odnošajev med cerkvijo in državo ter odnošajev med narodom in cerkvijo. Povedati vam moram, da kot Hrvat nisem bil zadovoljen z obnašanjem enega dela katoliške duhovščine v tistih težkih zgodovinskih trenutkih, ki so nas stali toliko žrtev. Oprostite moje iskrenost, toda govorim vam odkrito, tako kakor mislim: nisem bil zadovoljen. Toda samo to ne pomeni, da obsojam duhovščino v obče. Mislim, da vam je znano, da se je velik del duhovščine, zlasti mlajše, ločil od starih duhovnikov, posebno še sledilci velikega Strossmayerja — sledilci jugoslovanske ideje.

Razume se, da nam je v teku borbe bila stalno pred očmi vodilna misel, da je vprašanje vere globoko ukoreninjeno v našem narodu ter da se to vprašanje, kakor tudi vprašanje cerkve in odnošaja cerkve napram državi, ne more rešiti z dekretom, kajti taka vprašanja so vedno naletela na neuspehe in škodila skupni narodni stvari. Držeč se tega mišljenja, te vodilne ideje, smo se tudi danes lotili posla, da se pogovorimo in da najdemo najbolj pogodeno razrešitev. Želel bi — in to sem izjavil tudi pred monsignorjem Ritigom — da se izdela neki elaborat o tem, kako mislite vi, da bi bilo treba rešiti vprašanje katoliške cerkve na Hrvaškem.

Mi se bomo na isti način pogovorili tudi s pravoslavno cerkvijo. Od moje strani bi rekel, da bi naša cerkev morala biti narodna, da se bolj prilagodi svojem narodu. Morda se vam bo zdelo nekam čudno, ker tako trdno zastopam nacionalizem. Toda prelite je bilo preveč krvi, videl sem preveč narodnega trpljenja in vsled tega želim, da bo katoliška duhovščina nacionalno bolj globoko povezana z narodom, kakor pa je povezana danes. Odprto lahko rečem, da si ne osvajam pravice obsojati Rim, vašo vrhovno inštanco. Tega nočem

storiti! Toda povedati pa moram, da gledam na stvari kritično, kajti ta inštanca se je vedno nagibala bolj proti Italiji, nego našem narodu. Sedaj, ko obstojajo vsi pogoji, bi želel, da bi hrvaška katoliška cerkev imela več samostojnosti. Želel bi, da bi edino le to bilo osnovno vprašanje, — da je le to ono, ki mora biti rešeno, vsa ostala vprašanja pa so sekundarna in se dajo rešiti. S svoje strani vam to polagam na srce. To moje mišljenje si delijo tudi mnogi drugi moji sodelavci.

Zgraditi želimo eno veliko zvezo južnih Slovanov. V tej zvezi bodo pravoslavni in katoličani, ki morajo biti trdno povezani z vsemi ostalimi Slovani. V tej zvezi bo gotovo več pravoslavnih nego katoličanov. To znači, da bo tudi vprašanje odnošajev med pravoslavno in katoliško cerkvijo treba spraviti v sklad z veliko idejo zблиžanja in ožjega sodelovanja slovenskih narodov, ki so v svoji zgodovini toliko pretrpeli vsled svoje neednosti in kojih trpljenje je doseglo svoj vrhunec ravno v tej vojni, ki je bila naperjena za uničenje slovanstva. Vidite, to je moje mišljenje! To je osnovno.

Po teh besedah se je maršal Tito še nekaj časa razgovarjal z delegacijo. V razgovorih so se dotaknili raznovrstnih vprašanj.

Listnica uredništva

V tednu, ko je bila vojna z Japonsko skončana in je predsednik proglasil vojno praznovanje ter v ta namen kar dva takozvana praznika, je bil urednik na seji gl. odbora SNPJ in računai, da se bo delo z listom izvršilo kot še vsa leta doslej. Vprašal je v tiskarni, naj delo skončajo v ponedeljek 20. avgusta, kar se postavljanja gradiva tiče, ostalo pa v torek.

Gradivo za Proletarca je namreč pretežno postavljeno v tednu predno izide. Torej pet strani do sobote, potem še nekaj kolon v ponedeljek, nato se strani vložijo in v torek grede v tisk in je list razposlan.

Ravnatelj tiskarne je 14. avgusta uredniku sporočil, da mu lista ne bo mogoče skončati od 16. do 20. avgusta drugače kot če dobi vse gradivo ob pogojnem času. Ob enem je omenil, da mnogo listov vsled skončanja vojne en dan v tistem tednu sploh ni izšlo, trije n. pr. v njegovi tiskarni.

Proletarec bo zamujeni prostor nadomestil s prilogo dveh nadaljnjih strani v tej in v par nadaljnjih številkah.

Detroit vsled brezposelnosti najbolj prizadet

Ze tedne predno je bila vojna v Aziji končana, je bilo v Detroitu odslovljenih kakih četr milijona delavcev in še več pozneje. Seveda je bilo potem veliko najetih v produkcijo avtov in drugih reči za civilno uporabo, vendar pa je to mesto konec vojne najbolj občutilo. In potem St. Louis, pa mesta na Pacifiku, kjer so odslovlili iz ladjedelnic več sto tisoč ljudi.

Tole mi ne gre v glavo?

Ker ameriška vlada izjavlja, da bo priznala v Bolgariji le tako vlado, ki bo po njenem mnenju demokratska, čemu priznava špansko in portugalsko vlado, ki sta obe klerofašistični, to mi nikakor ne gre v glavo!

Tone Seliškar:

KOKOŠ

Povest iz partizanske borbe

Po petih dneh neprestanega beganja po mokrih hostah, umikajo se nemškimi divizijam, ki so se razile po vseh naših cestah in poteh, smo pritavali premočni, prezebljeni, ožuljeni in lačni sredi noči do pod vrha llove gore. Hodili smo po temi skozi goščave po samotnih stezah, zapletali smo se v korenine, zaleptali v kamenje, hodili smo po mokrih njivah, udirali smo se v blato in smo se slepe prepuščali volji, ki nas je gonila kar naprej in kar naprej in kamorkoli, samo da se izognemo smrti, ki nas je naskakovala vsepovsod. Včeraj smo taborniki nekje nad Korinjskimi hostami, pa so iznenada zagrmela mine v bližini. Nato smo hodili, vso noč brez počitka in smo se v zori znašli na nekakšni planoti, obdani z gozdovi. Lep pripraven prostor za tabore, skrit, daleč proč od vsake ceste. Razgovorili smo mule, zakurili ogenj, in smo iskali vode. Pa smo dognali, da smo prav tamkaj, odkoder smo sinoči šli na varno. Vodil nas je vodič, ki se je zaklinjal, da pozna z zavezanimi očmi daleč nazajrog toda vsako stezo. Kajpak smo spet natovorili kotle nazaj na mulo in spet drugam. Nocoj se nam je zatrdilo, da bomo prenočevali pod streho in da se tamkaj že kuha južina.

Sedimo na parobku ob cesti, da se premakne vsa Cankarjeva naprej v vas. Za temnimi, deževnimi oblaki tava luna, svetlo je le toliko, da vidimo obrise postav hiteti mimo nas, obrise pušk, mitraljezov, minometov. Tovariši so nekateri čez glavo pokriti s šotorko, ker je mraz. Molče hodijo mimo nas, sopihajo, pot drži v klanec, maščna je in spolzka. Ogovarjanje jih kar na slepo, znanec in prijatelj imamo v Cankarjevi. Kolona pa je dolga, nekaj sto mož! Zebe res, ker sedimo na zemlji, ki je mokra, pa spet

vrstah. Naše vrste se nikoli, nikoli več ne pretirajo. Visoka postava s puško na rami se utrja iz teme. "Crt..." vzkliknem pridušno.

Postava ne more obstati. Milmogrede plane k meni, podava si roke, krepko si jih stisneva, vsi trije smo spet čisto blizu, živi in zdravi, in v tem nemem dotiku rok vsi trije vemo, da smo močni, trdni in verni. Druga ne potrebujemo zaenkrat. Crta je spet tema požrla. Kolona je dolga, dolga, noče je biti konca, mi pa vsi nestrpni mri-gamo na mokri zemlji in jih priganjamo. Postave se dvigajo iz teme, zatavajo nekaj korakov mimo nas, ter se spet vgrezno v noč kakor da bi nenadoma padli v prepad. Zamolkli koraki trgajo nočno tišino, ki zlokobno preži na nas. Spodaj v dolini, na cesti, se zdaj pa zdaj prižejo svetlobne rakete in njih bleklast žar se dviga skoraj do nas. Če ne bi bilo krvave resnice, bi človek mislil, da je tam spodaj nekje slavje, saj se tudi brazostrelke oglašajo kar tako brez reda in brez cilja.

Lačni smo. Prejšnji dan smo že kurili pod kotlom, pa smo se morali umakniti in pustiti napol kuhano meso mule lisicam in vranam; komaj smo pete odnesli že so šavnile dumdumke po vejah dreves. Pa so, ptičice, previsoko letele, umaknili smo se v dolino in žvečili rdeče medvedove hruške, ki smo si jih spotoma natrgali na glugu.

"Fantje, takoj ko pridemo v vas, moramo dobiti kokoši!" pravi nenadoma Breskvarjev Jože, ki sedi poleg mene. Fant je gzdav sedi na puški da si ne bi hlač umazal, vedno se krtači in tudi za nas vse skrbi.

"Eh, kokoš, kokoš..."

"Koliko pa naj ponudim?"

"Kolikor hočeš. Morda boš dobil celo dve!"

(Konec prihodnjici.)

SEJA PODRUŽNICE ŠT. 1 SANSa

Detroit, Mich. — Redna seja podružnice št. 1 SANSa se vrši v soboto 1. septembra ob polosmih zvečer v Slovenskem narodnem domu 17153 John R.

Poleg drugih važnih zadev, imamo na dnevnem redu določanje časa in druge priprave za veliki ljudski shod, na katerem bi nastopili govorniki, partizani iz Slovenije oz. Jugoslavije.

Potrebno je, da ste navzoči vsi člani, zastopniki društev, klubov in ustanov. Določiti moramo, bi li shod priredili skupno za vse detroitske Jugoslovane ali samo za Slovence? Ni samo v interesu članov SANSa, ampak vse naselbine, da slišimo iz ust živih prič o resničnem stanju in borbi za svobodo naroda v naši rodni domovini.

Jože Menton, tajnik.

Kdaj pravzaprav je bil pričetek II. svetovne vojne?

Pravi početek druge svetovne vojne se uradno smatra dan v septembru 1939, ko je Nemčija udarila na Poljsko. Ampak v resnici se je pričela osem let prej z japonsko invazijo v Mandžurijo, ki so jo sedaj zasedle sovjetske čete.

V septembru 1931 so Japonci obdolžili Kitajce, da so jim razstrelili del južno-mandžurske železnice in ta incident je bil Japoncem povod za oborožen vpad v Mandžurijo.

Stvar je prišla pred ligo narodov, kjer je bila Japonska obdolžena "agresije", a njeni zastopniki so se počutili vsled tega tako "užaljene", da so izstopili iz lige. Sovjetska unija je bila takrat v ospredju borbe za kolektivno varnost, a diplomati Francije, Anglije in Italije, in vsled njih tudi druge ne, je niso hoteli upoštevati. To je navdušilo potem Mussolinija, za njim Hitlerja in potem Franca, da so začeli z vojno orgijo.

Vlada bo prihranila dve milijardi

Z odredbo, da se delavnik zveznih uslužbencev zniža s 44 in z 48 ur na teden na 40 ur, bo prihranjena zvezni vladi približno dve milijardi na leto.

SLIKE, KAKRŠNIH VEČ NE BO. Predstavlja enega izmed poslednjih napadov iz ameriške nosilke letal na japonsko mesto Nemuru.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

Piše CHARLES POGORELEC

Danes začnem to kolono z Maksom Knausom, Traunik, Mich. Poslal je eno naročnino. Maks vedno rad kaj stori za Proletarca.

V Mary Fermer, San Jose, Calif., ima Proletarec ne samo dobro naročnino, pač pa tudi dobro podpornico. Nedavno je poslala kar \$10. To naj bo za dvoletno naročnino, ostalo pa v tiskovni sklad, je omenila v pismu.

Louis Sasek, Indianapolis, Ind., je naš dolgoletni naročnik. Tudi on pošlje običajno poleg naročnine po par dolarjev tudi v tiskovni sklad. Tako je storil tudi to pot.

V Chicagu je bil zadnjih par tednov najbolj agilen John Chamazar. Dobil je 12 naročnin in \$4 v tiskovni sklad, ki sta jih prispevala John Thaler in Anton Garden. \$2 pa je prispeval Frank Omahan v isti namen. Chas. Pogorelec je dobil 8 naročnin, Luka Groser 4 in Jos. Oblak 2.

Iz La Salle, Ill., je poslal dve novi naročnini Leo Zevnik.

Matt Malnar, Willard, Wis., pravi, da vedno gleda na to, da kadar zgubi enega naročnika, mu pridobi 2 ali 3 nove. To pot je poslal 2 novi naročnini in \$1 v tiskovni sklad.

Virginia Selak, Springfield, O., je bila na obisku pri starših v Star City, W. Va., in poslala od tam \$3 v tiskovni sklad. \$2 je prispeval njen oče Lawrence, ki je že dolga leta agitator za Proletarca, \$1 pa John Prele iz Fairmounta, W. V.

Frank Remitz, Rock Springs, Wyo., je poslal vsoto za prodane Majске glase in eno naročnino. Provizijo od obojega je poklonil tiskovnemu skladu, kot je to že njegova navada.

Cleveland: John Krebel je poslal 8 naročnin in \$2 v tiskovni sklad. Nabiranje oglasov za Koledar je prevzel Anton Jan-kovich. Podal se je takoj na delo in jih je že poslal 24. Pravi, da mora letos doseči rekord z oglašji. Poslal je tudi 4 naročnino. Frank Barbich se je oglašil tu ob priliki seje gl. odbora S. N. P. J. in izročil \$2 v tiskovni sklad, ki sta jih prispevala z Jožetom Kunčičem.

Anton Zornik iz zap. Penne si je kljub opravi, ki jih ima z domom, vzel nekaj časa za agitacijo. Poslal je 10 naročnin.

Jacob Kunstelj, Ely, Minn., je poslal novce za prodane Majске glase in zraven obnovo svoje naročnine.

Po dolgem času se je spet oglašil George Smrekar, Alliquippa, Pa. Poslal je dve naročnini in 75c v tiskovni sklad.

Ludwig Yoxey, Pueblo, Colo., je poslal 6 naročnin, \$1.76 v tiskovni sklad ter novce za prodane Majске glase. Pri razpečevanju Majskega glasa mu je pomagala Mrs. Mary Babnik, kateri se iskreno zahvaljuje. Temu se pridružujemo tudi mi.

Louis Barborich, Milwaukee, Wis., nam je pisal, da bo težko prevzel nalogo nabiranja oglasov za Koledar, radi njegovega tovarniškega dela, pa se je kljub vsem potežkočam le podal na agitacijo zanje. Poslal jih je 14 in 6 naročnin na list. Vprašuje tudi za ceno koledar-

ne in \$3 tiskovnemu skladu, ki sta jih prispevala z Matt Klarichem. Andrew Grum ml., ki prispeva listu v podporo po \$50 na leto, je spet v gostilniški obrti. Njegova gostilna se imenuje "Shanno's Cocktail Tavern". Nahaja se na 14307 E. Jefferson Ave.

Nekaj drobiža

Chicago Ill. — Kaj neki je letos narobe s solncem da je tako nenormalno? Dne 6. avgusta n. pr. je kazal toplomer le 65 stopinj in to ob 1. popoldne. Ni mi kazalo drugega kot zakuriti peč. A nekaj dni pozneje pa pa sja vročina. In nato zopet hladno. So to pač pasji dnevi.

☆

V sredi takih dni smo čitali, da se je ameriškim znanstvenikom in inženjerjem posrečilo razdvojiti atom. Prva atomska bomba ameriškega izdelka je bila vržena na japonsko mesto Hirošima, potem še ena na drugo japonsko mesto in vojne v Aziji je bilo konec.

Ko sem čital o teh dveh bombah in njihovih učinkih, sem si predstavljal, koliko tisoč bomb je padlo v tej vojni na evropska mesta in trdnjave.

Ako bi bil jaz pilot in bi mi bila dana prilika metati bombe, bi si izbral v Evropi posebno en kraj, na Japonskem pa bi je vrigel na Hirohitovo cesarsko palačo, ker so se jo morali drugi naši letalci po navodilu ogibati. Prihranil bi s tem življenje tisočim našim vojakom.

☆

S politično realističnega stališča je naš state department na pravi poti. Kajti po porazu Japonske je samo cesar v stanju rešiti državo pred "levo nevarnostjo", protektirati kapitalistične izkoriščevalce in odbijati "komunizem". Jaz pa sem eden tistih ameriških patriotov, ki domoljubja ne nosim na rokavju temveč v srcu. In na Pearl Harbor še nisem pozabil.

☆

V napori za izdajditev atomske bombe je bilo zaposlenih nad tri tisoč strokovnjakov in inženjerjev, mnogo izmed njih s čikaške univerze. Slednji (tako je bilo poročano) so največ pripomogli, da so se jim prizadevanja posrečila. Torej se ni čuditi, da imamo letos v Chicagu tako trapasto vreme. Danes je nam znano, kak "munky-biznis" igrajo ti profesorji s solncem. Ker so civilizirani, so najprvo iznašli dvomilijardno atomsko bombo in neki kolonec je mnenja, da bo ta iznajdba ustvarila pekel na zemlji. Rado-veden sem, s katerega planeta je prišel? Ker verujem v civilizacijo, se nadejam, da bo mogoče s pomočjo te iznajdbe ustvariti raj na zemlji. Ampak predno se bo to zgodilo, bodo naše kosti že strohnele v ameriški grudi.

☆

Igrati se z naravo je nevarno. Saj vam je znano, kaj se je zgodilo z Adamom in Evo, ko sta postala preveč "smart". Odruga sta sad z drevesa sredi raja in bila radi tega za kazen pognana iz njega.

Med imeni Adam in atom ni veliko razlike. In če je tisti kolonec v pravem, si omenjeni profesorji s svojo iznajdbo kopljejo svoj lastni grob.

☆

Bivši državni podtajnik Grew ima tudi vero v solnce in s tem v japonskega cesarja, ki ga Japonci po svoji veri smatrajo za božjega sina — namreč za potomca boginje solca.

Ko je bil Hirohito še mlad, je potoval po svetu in užival vse zemeljske dobrote. V svetovno znanem Parizu se je razveselil nočnega življenja, in da bi zahajal v kabarete nespoznani, si je izposodil civilno obleko svojega sluga. Japonski narod ne veruje samo to, da je Hirohito sin solca, ampak tudi oče dveh sinov. Njegova soproga do danes ni porodila še nobenega sina ampak le hčere.

☆

Japoncem se prav nič ne čudim, da verujejo v takega boga. Čudim pa se washingtonski demokratski diplomaciji, ki namesto, da bi s Hirohitom in njegovim reakcionarnim režimom obracunala, ga čisti in podpira. Ameriška vojna mornarica in armada imata za poraz japonskega militarizma 90 odstotkov zasluge. In ko je bil strt, so v Washingtonu, namesto da bi u-

kazali vreči par atomskih bomb na Tokio, debatirali, ali naj se cesarja obvaruje ali ne. Odločili so se, da se ga ohrani. Pravijo, da je temu v Potsdamu samo Stalin nasprotoval, Truman in Angleži pa so bili zato, da Hirohito ostane na vladi.

☆

Zgodovina ima to napako, da se ponavlja. Računajo, da bo do konca leta v tej deželi do osem milijonov brezposelnih delavcev. V zadnji krizi je Henry Ford svetoval brezposelnim delavcem, naj grejo na farme, da se preživijo. Priporočam sedaj isto bivšim vladnim inspektorjem v industriji, da naj grejo na njive in prideljujejo korenje, ki ima največ vitamina A. In to je najboljše zdravilo za oči.

☆

Da reliefna akcija UNRRA ne funkcionira pravilno, je kriva politika. Tudi humanitarni demokratski diplomati streljajo kozle.

☆

Dozdeva se mi, da je Jože Stalin postal zadnje čase nekoliko preveč apizarski. Zavedam se tudi, da v kompromisih ni nobene načelne zmage. Torej ne more nihče jamčiti, da tudi v Kremlinu ne bodo zatemnele gotove zvezde. Nekaj takega se je pred letom dogodilo tudi v Chicagu.

☆

Zame ni vprašanje, ali sem na zmagoviti, ali na izgubljeni strani. Glavno je, s kom so moje simpatije in s tisto stranjo sem pripravljen biti do konca. — Alan Seeger.

☆

Tudi čikaški mesarji so postali v minuli vojni civilizirani. Pred vojno so metali žaganje na pod, a danes ne vidi več žaganja niti v Klobasah.

John Chamazar.

KAKTUS PIŠE

Pueblo, Colo. — Svetovni požar polagoma ugaša. Klanje na debelo je prenehalo. In človeštvo se bo oddahnilo — saj za nekaj časa — strahu in grozot organiziranega pokolja ter uničevanja.

Človek, ako ima razum, lahko ve, da človeštvo vzlic vsi svoji vеди in napredku ni v civilizaciji doseglo niti pameti petletnega normalnega otroka.

Ali ne bi mogla vsa ta človeška masa živeti v miru med sabo in v ugodju? Ali se ne bi mogla organizirati tako, da bi vsi delali v korist vseh, namesto da bi le eni garali drugi pa zajemali?

Silni pritiski takozvane "proste trgovine" so eden izmed temeljnih vzrokov, da se ljudje stepejo na povelje, da se koljejo na povelje, a da bi kaj pomislili o vzrokih, čemu to pomenjajo — do take miselnosti se še niso dokopali.

In baš sedaj — tako izgleda in je tudi res — je organizirano vojskovanje pripomoček do novih izumov bodisi v tehniki, ali pa v zdravniški znanosti. Neizpodbitno rečeno, da vsak, kolikaj naobražen človek, mora priznati, da bolj kot še kdaj je Darwin v pravem. Človeštvo se razvija po evolijskih potih. Ta se lahko pospešijo, ali pa zadržijo. Slabotneži omagajo, močnejši prevladajo...

☆

Slovenija — tužna nam majka — tudi ona se bo oddahnila. Narod je veliko pretrpel. Tudi tam je bilo treba čistilnice za odpravo nepotrebne ropotije in nesnage. Upajmo, da bo naš narod sedaj, ko je šel skozi stiskalnice, bodisi od zunaj in znotraj, spoznal, kaj ga je najbolj težilo in zasužnjevalo. In pa da bo ob enem spoznal, čemu ni bil priznan drugje kot v Rimu; in tudi tam le kot narod ponižnih bogaboječih ljudi...

Koliko stoletij so delali, da so zgradili v mestih, v vaseh in na gričih ter gorah našeto cerkva! In pa župnišče, samostanov in raznih drugih cerkvenih poslopj! Koliko oltarjev so morali opremiti, izdelati svetnikov in svetnic ter jih kinčati in ob enem prehranjevati tisoče župnikov in kaplanov — to si lahko sami predstavite! In vse to se je delalo pod geslom požrtvovalnosti za "sveto" vero in večjo čast božjo.

Kar nenkrat pa je prihrumela nevihta. Ogenj in strela! Narod je hotel ven iz okovov. (Nadaljevanje na 4. strani.)

POTREBUJEJO TE

za oskrbovalko otrok
Pomagaj kateri materi
boljše opravljati vojno
delo

Pokličij svoj
Volunter Office,
WABash 0528

"Tukaj sem, pomožna oskrbovalka za otroke"

ZAHVALA ZA TO GRE AVTOMATIČNEMU ELEKTRIČNEMU ŠTEDILNIKU"

"Nisem vedela, da bom imela toliko užitka kot 'začasna' mati v oskrbovalnici za otroke podnevi. In ker mi preostaja časa, da sem lahko "Child Care Aid", se moram zahvaliti avtomatičnemu električnemu štedilniku. Ta v resnici kuha zame.

"Ko grem z doma, denem jedila v peč in naravnam kontrolnik, kdaj se naj začne kuhati, kako dolgo, in do kake vročine naj pride. In ko pridem domov, me čaka slastno kosilo še vroče in pripravljeno za serviranje. Električno kuhanje ne razgreje kuhinje, je snažno in hitro. Poslušaj me in se odloči, da si omisliš električni štedilnik, kadar bodo spet na razpolago.

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Kralj Peter II. se je po Titovem nedavnem govoru, v katerem se je izjavil za republikansko obliko federativne Jugoslavije, tako razjezil, da je odsvolil svoje tri regente, ki "vladajo" Jugoslavijo v njegovem imenu. Tito je dejal, da mu to ne povzroča nikakršnih skrbi. Kajti vse je bilo v naprej urejeno. Samo da bo vse legalno, pa bo dobro, je rekel Churchill v onih dneh, ko je Hitler še lomastil po Evropi. In Peter bo kraljevsko čast legalno izgubil, če se zapadne velesile ne bodo le preveč potegovale. Za take sorte red in mir na Balkanu, kakršnega so tam imeli do te vojne.

V Romuniji se muči za ohranitev prestola Petrov bratranec kralj Michael. In kot Peter, je, naravno, tudi on za demokracijo, ki mu jo ogroža ministrski predsednik Peter Groza. In ta Peter je za Mihaela in njegovo žlahto res "groza". Pa ga je odsvolil. A Groza Mihaela ni hotel poljubiti rok in se zahvaliti za službo, pač pa prihajal dalje na "siht". Končno se je kralj pritožil Trumanu. S tem je brzokone zapel svoj tron, kajti Moskva je bližje Bukarešti kakor pa Washington.

Winston Churchill sedi sedaj v angleškem parlamentu v klopi opozicije, ki jo v Angliji po stari tradiciji imenujejo "opozicija njegovega veličanstva". Kajti obe stranki sta po tem starem pravilu kraljevi: ena, ki vlada "v njegovem imenu", druga pa, ki ji nasprotuje "v njegovem imenu". In tako je načelnik te opozicije, bivši premier Winston Churchill, v parlamentu dne 16. avgusta izjavil, da Evropa je še v nevarnosti — in sicer ji preti rdeča nevarnost. Ni pa mu padlo v glavo, da so jo povzročili toriji s svojo razredno politiko in s svojimi intrigami proti Rusiji in za prepričanje socialnih preobratov v drugih evropskih deželah.

Atomska bomba je na podlagi podatkov, ki jih je objavila japonska vlada, celo silnejša v svojih učinkih kot pa so ji od kraja pripisovali. Winston Churchill je vedel o prizadevanjih, da se jo iznajde, od vsega začetka. V Nemčiji so se trudili prehiteti vse druge Hitlerjevi veščaki, v Zd. državah pa ameriški in angleški. Zmagali so slednji. In Churchill je v parlamentu 16. avgusta dejal, da sta dve atomski bombi, ki sta bili vrženi na Japonsko, prihranile življenje enemu milijonu yankijev in četrtem milijonu angležem. Ti dve bombi sta ubili okrog sto tisoč Japoncev in porušili dve mesti. Prvi sto tisoč je bilo ranjenih in vsi pa so ob streho.

V New Yorku je precejšnja skupina odličnih protestantskih duhovnikov obsodila atomsko bombo, če bi to kaj pomenilo. V svoji izjavi so zelo prijeli predsednika Trumana in njegov kabinet, češ, da se z barskimi dejanji ne bo prišlo v civilizacijo. Vatikanski list Osservatore Romano je obsodil to iznajdbo takoj po napadu na Hirošimo in tudi mnogi drugi odličniki ter časopisi so se zgržali. Ampak ako je Churchill v pravem, sta ti dve bombi le skrajšali vojno in pripomogle zaveznikom v zmago.

Maršal Petain, ki je bil spoznan krivim veleizdajcem in obsoben v smrt, potem pa pomiloščen na dosmrtno "ječo", bo preživel ostale dni svojega življenja v vili. Star je 89 let. Krivde ni hotel priznati, ker bržkone res veruje, da ni ničesar zakrivil. Trdil je, da je vsak korak, ki ga je storil, bil v korist Francije, zato se tudi zagovarjati ni hotel. Vzeta pa mu je maršalska čast in pa civilne svobodščine. Ali kar se postrežbe tiče, pa bo imel odslaj boljše kot kdaj prej. V očeh mnogih Francozov, je on še vedno junak zmage pri Verdunu, čeprav mnogi, ki so pričali proti njemu, trdijo, da tista zmaga proti Hindenburgovi armadi ni

bila njegova zasluga.

Razprave proti izdajalcem so za evropske državnike, pa tudi za mnoge vodilne ameriške politike, zelo nadležna stvar. Tudi če niso bili kvizlingi, a pomagali so mnogi vendarle Hitlerju Mussoliniju, Francu v Spaniji, de Valeru na Irskem, japonskim militaristom in spletkarili proti tistim, ki so propagirali vzajemno varnost narodov. Ko je pričal proti Petainu Leon Blum, je dejal: "Sebe ne branim, ne oteparam se zmot in napak, ko govorim proti temu človeku." Kajti ni ga vodilnega politika v Franciji, ki ne bi bil prav nič kriv njenega nečastnega poraza in posledic poraza, iz katerih se bo šele čez mnogo let in le s težavo izmotala. In morda nikdar več toliko, da bi postala velesila, v kakršno se je razvila po prejšnji svetovni vojni, pa je svojo vlogo zapasla za apizjanji. Glavni krivec temu je njen posedujoči sloj, ki se s pomočjo svetovne reakcije zopet rine v ospredje.

V San Franciscu si mnogi še zdravijo rane, ki so jih dobili v "proslavljanju" zmage nad Japonsko. Dva, skoro tri dni so razgrajali. Spraznili so žganjarne kar na svojo roko, se pretepali s komurkoli in v tem "navdušenju" ubili nad ducat ljudi, plenili trgovine, kot so poročali listi in radio in nato se pomirili. S tem je vojne konec tudi v San Franciscu. In pa zaplenosti ter visokih vojnih zaslužkov.

Predsednik Truman se je ob naznanilu japonske kapitulacije tako navdušil, da je proglasil kar dva dni za praznik in s plačo z "overtime" za vladne uslužbence. To je bilo 15. in 16. avgusta. Posebno duhovniki so mu zamerili, češ, mar bi bil poslal ljudi s primerno pridigo v hram božji, namesto v rajanje na ulico in v pivnice ter v pretepe. Predsednik ni slabo mislil, a si je predstavil, naj imajo ljudje po zmagi nekaj veselja. Ko so se streznili, jim je določil nedeljo 19. avgusta za dan, v katerem se naj v cerkvah zahvalijo za zmago in mir. In res so bile mnoge bolj polne kot običajno. Kajti mnogi so prišli moliti za one svojce, ki jih ne bo več nazaj.

General Franco, ki je po padcu Mussolinija in Hitlerja ostal vodilni fašistični diktator v Evropi, je še v sedlu. In ko se je sešel novi angleški parlament, je v njemu bivši premier Winston Churchill dne 16. avgusta apeliral na novo angleško vlado, naj se v politiki napram Spaniji ne preneha. Češ, Franco je nam (Angliji) sedaj prijatelj. Ako ga vržemo, ga bo nasledila kdo ve kakšna kombinacija. Pri tem je mislil to, kot so toriji mislili takrat, ko se je Franco odločil za strmoglavljenje republike. Gre se za interese posedujočih, ne za koristi množice in ne za demokracijo.

Kitajski komunisti so v ameriškem in v ostalem svetovnem tisku pogosto omenjani. Joško Oven jih je pred letom v svoji koloni dobro opisal. Načelnik kitajske vlade v Čungkingu, generalissimo Čiang-Kai-šek jim je nedavno zapretel, da so jim dnevi šteti. In res se za enkrat zdi, da se jim ne obeta nič dobrega. Kitajski komunisti ne predstavljajo industrialnega revolucionarnega gibanja, ampak je agrarni pokret, ki stremi izboljšati življenjske razmere kitajskih kmetov. Te sploh niso življenjske ampak mizerne v vsakem oziru. Ameriška vlada bi storila najboljšo ako Čaing-Kai-šek dopove, da se v demokracijo ne pride z bojem proti "komunistom", ampak s socialno zaščito.

Chicago Tribune pravi v editorialu z dne 18. avgusta, da je bil življenjski standard v Rusiji do te vojne trideset odstotkov slabši kot pa pod carji. Čudno, kako to, da je ta tako podhranjeni narod vzdržal toliko batin v tej vojni in se boril veliko več kot 30 odstotkov boljše, kakor se je v prvi svetovni vojni pod carjem?

VOJNE NESREČE se bodo še dolgo dogajale. Na gornji sliki je vojak Frederic Hensel star 26 let, iz Kentuckyja, ki je stopil na Okinawo na japonsko mino, že ko je bilo vojne konec. Odbila mu je noga in roke. Z njim je njegova žena. Kako se počutita, si je lahko predstavljati.

KAKTUS PIŠE

(Nadaljevanje na 3. strani.)

Pa so v nvanjih in notranjih. Pa so planili po njemu "kulturono-sci" iz dobe jamskega človeka, — češ — narod je "podivjal" — treba ga je stlačiti nazaj na božja pota. Ampak cerkev je v teh prepehavanjih pokazala, da ji ni za ljudi, ampak le za svoje posvetne interese. Za najbolj izdajalsko pa se je pokazala, ko je s svojimi škofi, župniki itd.

V Potsdamu je predsednik Truman dejal, da Zd. države nočejo iz minule vojne nobenih teritorialnih pridobitev, ne kakih odškodnin. Resnica je, da niso zahtevale širom sveta še nikoli toliko kakor sedaj. Pacifik naj postane naše morje skozi du japonskega obrežja in baze želimo za ladje in letala križem sveta. Vsled zmage jih ameriška vlada lahko zahteva in jih bo tudi dobila. In s tem vred tudi velike odgovornosti. Od slednjega je največ odvisno, ali bomo imeli mir, ali le premirje.

Kongresnik Biemiller — nekdanji militantni socialist — sedaj politik demokratske stranke v Milwaukeeju, je bil na turi delegacije kongresnikov, na kateri je prepotoval nad 21 tisoč milj. Ko se je vrnil, je dejal, da morajo Zd. države dobiti na Pacifiku vsa važna oporišča, če si hočemo zavarovati obrežje. Včasih ni govoril tako. Dobro, dobimo si baze! Ampak saj smo jih imeli tudi prej! Pa je vojna vzlic temu nastala, ker so bili vzroki zanjo. Baze same na sebi ne odpravijo vzrokov, kajti v ta namen je treba drugačnih baz, kot pa jih sedaj Biemiller propagira.

O usodi Hirohita so v Potsdamu, kot poročila Chicago Tribune z dne 18. avgusta v necenzuriranem članku, veliko razmotrivali. Stalin je bil zato, da se cesarja z njegovim dvorom vred likvidira. Sicer ni mislil te likvidacije tako kakor je bila izvršena v prejšnji vojni nad carjem in njegovo družino, a vendar so se njegovemu predlogu ameriški in angleški zastopniki uprli. Cesar torej ostane. Morda časno, morda ga mislijo pristihi starega reda zopet utrditi. Ako se zgodi slednje, potem lahko pričakujemo, da se zgodi to, kar je prerokoval nedavno sam Hirohito: "Podati smo se morali vsled ameriške industrialne in tehnične premoči," je dejal, "a poraženi nismo. Mi bomo nadaljevali po začrtanih potih."

De Gaulle je bil minuli teden na obisku pri Trumanu, in Byrnesu. Govorili so o potrebah Francije, ki je v pomanjkanju, pa tudi o politiki in takih rečeh, kot je vprašanje Indo-Kine, ki je bila do te vojne francoska kolonija. Sedaj so jo imeli Japonci. Kdo bo njen posestnik v bodoče? Kitajci pravijo, da spada njim, kar je resnica. In pa seveda še bolj tistemu prebivalstvu, ki tam živi. A Francozi zahtevajo to veliko deželo nazaj — in dobiti jo morejo le, ako jim to privoli Amerika in Velika Britanija. Imperializem bo torej nadaljevan, morda nič manj, ali pa še bolj kot je bil po prvi svetovni vojni.

Izgube Nove Zelandije

Izgube Nove Zelandije so znašale v tej vojni 33.015 mož; izmed teh je bilo 4.130 ubitih, drugi so bili ali ranjeni pogrešani ali pa ujeti.

ščevala Slovence proti Slovence. Rekla je, da se bori za vero. A tista vera, za kakršno se ona tepe, je tlačila Slovence tisoč let in si še prizadeva, da jih obdrži v zasužnju. Tej črni družbi ni bilo še nikdar za narod, ampak samo za svoje udobje. Pri volji je polovico ljudi pomoriti, ako si more drugo polovico obdržati sebi v korist. Ali pa jo prodati Italijanom. A tudi to bo plačano po zaslužnju...

Slovcem v Sloveniji pa priporočam, da če že nikakor ne morejo biti brez papeža, naj si dobe saj Slovence, da jim bo "papež"...

V raznih listih beremo, kako nekateri slovenski duhovniki v Ameriki ščujuje ljudi na upor proti vsemu, kar je partizanskega. Kaj je namen takega boja proti avtonomni Sloveniji in federativni jugoslovanski republiki?

Tudi s tem vprašanjem bodo morali ljudje tam sami opraviti. Ako se bi slovenski duhovniki, ki živijo od žuljev slovenskih delavcev, zavedali človeškega dostojanstva, bi delali v dobrobit ljudi in vodili narod po potih, ki vodijo njemu v korist. Ampak če tega niso zmožni, čemu jih narod sploh živi? Kaj store slovenski duhovniki za Slovence v Ameriki? Slovenska fara v Pueblu je ena izmed onih, ki ni v dobrobit naroda še ničesar storila.

Požar moritve in uničevanja je pojenjal in bo polagoma ugasnil. Trud delavčevih rok, ki je bil vložen v delo skozi dobrih dvajset let pred vojno, je sedaj podrtja. Se se kadi iz razvalin, a ljudje pa se že pripravljajo na novo klanje, na novo vojno,

nove rope in progone.

Koliko besed je bilo v letih minule vojne izgovorjenih po nepotrebnem — mrzlih, trdih in grozečih. Kako navdušeni so bili nekateri za močne armade izurjenih vojakov! Kako vse po kajzersko je dišalo takšno gorvorjenje! Nalašč so te ogovorili, samo da so imeli priliko povedati, kako veliki sanjači smo. Nič ni pomagalo, ako si se tu pa tam izrazil, da se vsaka živa stvar brani, predno je uničena, ako smo zagovarjali načelo, da ideje so močnejše kot topovi.

Ob sklenitvi pogodbe med Sovjeti in Nemčijo mi je rekel eden izmed social-demokratov: "Pazi, da ne prideš za omrežje." Taka in slična mnenja so še danes med ljudmi.

Ko je bil vojni spor med Rusijo in Finsko, mi je nekdo zapretel da ako ne bom nehal pisati v Prosveto me bodo pri silili v to.

Dolgo sem premišljeval, kaj naj bi to pomenilo. Domislil sem se, da je smatral Finsko za svojo ljubico, Sovjete pa za roparje in ubijalce. In vendar, vse svet je lahko vedel, da je bila Mannerheimova Finska le prednja straža Hitlerjeve Nemčije.

Zadosti! V ponos nam je, da nismo hoteli preklinjati Rusije ves čas od oktoberske revolucije sem; in v ponos nam je, da smo učenci Marksovega socializma prešli preko onega, ki so nam ga ponujali zavajalci. In v ponos nam je lahko tudi to, da smo kot delavci pravilno zapopadli borbo slovenskega naroda za njegov obstanek in svobodo, ne v panslavizmu, ampak pod okriljem slovenske Rusije. Kaktus.

V vojnem času poroke jako narasle

Od pričetka vstopa te dežele v vojno pa do letošnjega 1. julija je bilo glasom podatkov števnege urada v tej deželi 5.477.000 porok ali veliko več kot še kdaj v zgodovini te dežele v tolikšnem času.

Važna objava

Ob svojem povratku iz štiriletne vojne službe, dve od teh onstran oceana, sem našel precejšnje spremembe, ki so se dogodile za časa moje odsotnosti. Dve najvažnejši sta bile v mojem podjetju.

Naš proizvod, TRINERJEVO GRENKO VINO je ves ta čas uživale izredno popularnost in prodaja istega me je temeljito izmenadila. Za to se imam zahvaliti brezštevilnim tisočim naših zadovoljnih odjemalcev.

Edina nezadovoljnost je bila ta, da so se stroški proizvodnje izdatno povečali. Znašel sem se pred dvema alternativama, prva da poslabšam kvaliteto, druga pa da zvišam ceno in na ta način ohranim visoki standard kvalitete.

Prepričan sem, da se bodo naši odjemalci strinjali z mojim odlokom za povišane cene za 25c na steklenici ali približno en cent na povzitek.

Moj dragi pokojni oče Joseph Triner st., iznajditelj TRINERJEVEGA GRENKEGA VINA, in jaz sva si bila vedno edina v tem, da mora vsebovati naše želodčno zdravilo in lahko odvajalno sredstvo najboljšo zdravilne snovi, ki jih vsebujejo stara vina.

Tem potom se iskreno zahvaljujem našim tisočim odjemalcem za njihovo lojalno podporo in jih zagotavljam, da bo naš proizvod vedno najboljši, ki ga morete dobiti na trgu.

Iskreno Vaš,
COL. JOSEPH TRINER
President
Joseph Triner Corporation.

Klobuk doli pred Čikaškimi groceristi

Mi pozdravljamo groceriste... te neopevane junake vojne... ljudi, ki so delali z znižanimi močmi in s pomanjkljivimi zalogami.

Hvalevredno je bilo njihovo delo pri štetju pojntov in uspešnem držanju odmerkov... ki so tako potrpežljivo stregli svojim odjemalcem... kar je držalo Ameriško domačo fronto tako uspešno.

Mi pozdravljamo groceriste za njihovo trdo delo... za njihove dolge ure... za njih pojmovanje v očigled raznim potežkočam.

Mi pozdravljamo groceriste za njih dobro delo... njih dobro voljo... njih razigranost... za dobro opravljeno delo. Upamo, da vam mir prinese skorajšnji povratek v normalne razmere.

Meadow Gold Food Products

razvažalci

BEATRICE CREAMERY COMPANY

Iz SANSovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Profesor Laski se SANSu zahvaljuje

Po razglasitvi rezultata volitev na angleškem mesecu julija, je SANSov tajnik poslal čestitke predsedniku izvršnega odbora britske delavske stranke ter v imenu SANSa izrazil željo, da bi nova vlada zavzemala drugačno stališče glede slovenskih in jugoslovanskih vprašanj, kakor pa ga je zavzemala Churchillova vlada, zlasti glede Slovenskega Primorja, Koroske itd. Podobne misli je izrazil v svojem telegramu tudi SANSov častni predsednik Louis Adamič.

Dne 21. avgusta je bilo sprejeto iz Anglije naslednje pismo, ki ga je profesor Laski napisal lastnoročno:

Manor Cottage,
Little Bardfield,
Braintree, Essex.
6. VIII. 45.

Dear Mr. Kuhel:
On behalf of the British Labour Party, may I thank you warmly for your kind letter? May I also, through you, thank your honorary President, Mr. Louis Adamič, for his telegram.

The Labour Party is keenly aware that this great victory involves not less great obligations. If we can be helped by the full-hearted support of democratic organizations in the New World, as in the Old, it will be an immense help to the fulfillment of our common purposes.

Yours very truly,
HAROLD J. LASKI.

SNPJ darovala Sansu \$4,000

Na svoji poletni seji 16. avgusta je gl. odbor SNPJ odredil izplačilo vsote \$4000 za politično akcijo SANSa. S tem korakom je največja slovenska podpornica organizacija v Ameriki in glavna hrbenica našega političnega gibanja in pomožne akcije v Ameriki izpolnila svoj sklep, da pomaga SANSu v znesku \$5000, če bo vršil tisto delo, kot ga je Slovenski narodni kongres začrtal na svojem zborovanju v Clevelandu meseca decembra 1942. Enako vsoto je SANSu izročilo poverjenstvo Jugoslovanskega republičanskega združenja nedolgo nazaj.

Druge slovenske podpore zveze so prispevale dosedaj za SANS naslednje vsote: Ameriška bratska zveza \$2,000, Slovenska ženska zveza \$601.25, Zapadna slovenska zveza \$500, Slovenska dobrodelna zveza \$300 in Jugoslovanska podpornica zveza Sloga \$50.

Ta mesec so naše podružnice, podporna društva in posamezniki poslali lepe zneske za politično in religiozno akcijo. Skupni odbor SANSovih podružnic v Clevelandu pravič z zneskom \$4000 za takojšnjo pomoč trpečemu narodu \$100 pa za upravo SANSa. Na drugem mestu je naša največja podružnica, št. 39 v Clevelandu, ki je prispevala \$1000 za pomožno akcijo in \$500 za SANS. Sledi podružnica št. 51 iz Barbertona, kjer se je vršil zelo dobro obiskan shod 5. avgusta. Nabralo se je za pomožno akcijo \$478.00, za upravo pa \$124.00. Podružnica št. 48 iz Collinwooda je plačala za prodane revije in pamflete \$153.90. Podružnica št. 10, Canton, O., je nabrala \$59 za relief ter \$41 za upravo. Značilno je, da so vsi ti prispevki prišli iz države OHIO, odkoder se je prišlo še društvo št. 358 SNPJ. Power Point, in poslalo \$107.67 za relief.

Westmorelandská federacija SNPJ je darovala \$53 za religiozno in \$53 za pomožno akcijo. Podružnica št. 56, Milwaukee, Wis., je plačala za revije in brošure \$60.75, podružnica 46, Brooklyn, N. Y., pa je poslala \$44 članarine. Prejeli smo tudi nekaj drugih manjših prispevkov za pomožno in politično akcijo.

Vsem omenjenim naša iskrena zahvala!

O shodu v Jolietu

Shod v Jolietu 19. avgusta, ki ga je sklical lokalni odbor SANSa in postojanke JPO v korist takojšnje pomoči bednemu

narodu v Jugoslaviji, je bil velik triumf za vse one, ki se res trudijo pomagati narodu Jugoslavije, in velik poraz za one, ki jim je nesreča slovenskega naroda deveta briga in skušajo na vse načine sabotirati in razdirati delo za pomožno akcijo. Vzlic letakom in pridigi, da imajo v župnijskem parku shod "komunisti", se je zbralo skupaj lepo število ljudi in sledilo govornikom in drugim točkam na programu. Jolietčani sami so ugotovili, da je bila udeležba trikrat tolika kakor na "katoliškem dnevu" 24. junija, ko je ob prisotnosti 130 ljudi bila ustanovljena Katoliška liga slovenskih Amerikancev pod vodstvom bivšega ravnatelja Gospodarske banke in Gospodarske zveze v Ljubljani Franca Gabrovška.

Napovedani govornik dr. Slavko Zore, svetnik jugoslovanskega veleposlanstva v Washingtonu, je nekaj dni pred shodom resno zbolel in se ni mogel udeležiti. Njegova odsotnost je marsikatero razočarala. Ampak kadar človeka napade revmatizem, ki se ga je nabral po slovenskih gozdovih in hribih po štiriletni borbi za svobodo svojega naroda, je vsako potovanje izključeno. V nedomečilo pa je dr. Zore poslal pozdravno brzojavko, v kateri je apeliral na jolietске Slovence, da naj nikar ne pozabijo junškega slovenskega naroda v uri njegove potrebe. Program je vodil Frank Vranichar, gl. nadzornik ABZ; v imenu Slovenske ženske zveze je govorila gl. tajnica sestra Erjavec, nadalje Frank Wedic, gl. tajnik Družbe sv. Družine, Joško Oven in Mirko G. Kuhel. Člani ameriške legije so imeli v oskrbi razvite ameriške zastave in obljubo udanosti Ameriki. Na programu so bile tudi pevске točke, slovenske in angleške, kakor tudi pohod vežbalnih krožkov SZZ.

Ves shod je bil izključno religioznega značaja in govorniki se niso bavili s politikom. Vsi pa so poudarjali, da je naša dolžnost sedaj podpreti ta borbeni narod tudi materialno in pri delu lahko pomagamo prav vsi brez razlike na versko ali politično prepričanje. Narod je vse to z navdušenjem odobral in se je tudi s prispevki dobro odzval. Našim rojakom v Jolietu gre vse priznanje za njihovo nadstrankarsko delo in to kljub velikim potežkočam in neprilicam. Izkazali so se, da teče po njihovih žilah zdrava slovenska kri ter da so jim koristi slovenskega naroda pri srcu. Hvala vam, rojaki v Jolietu!

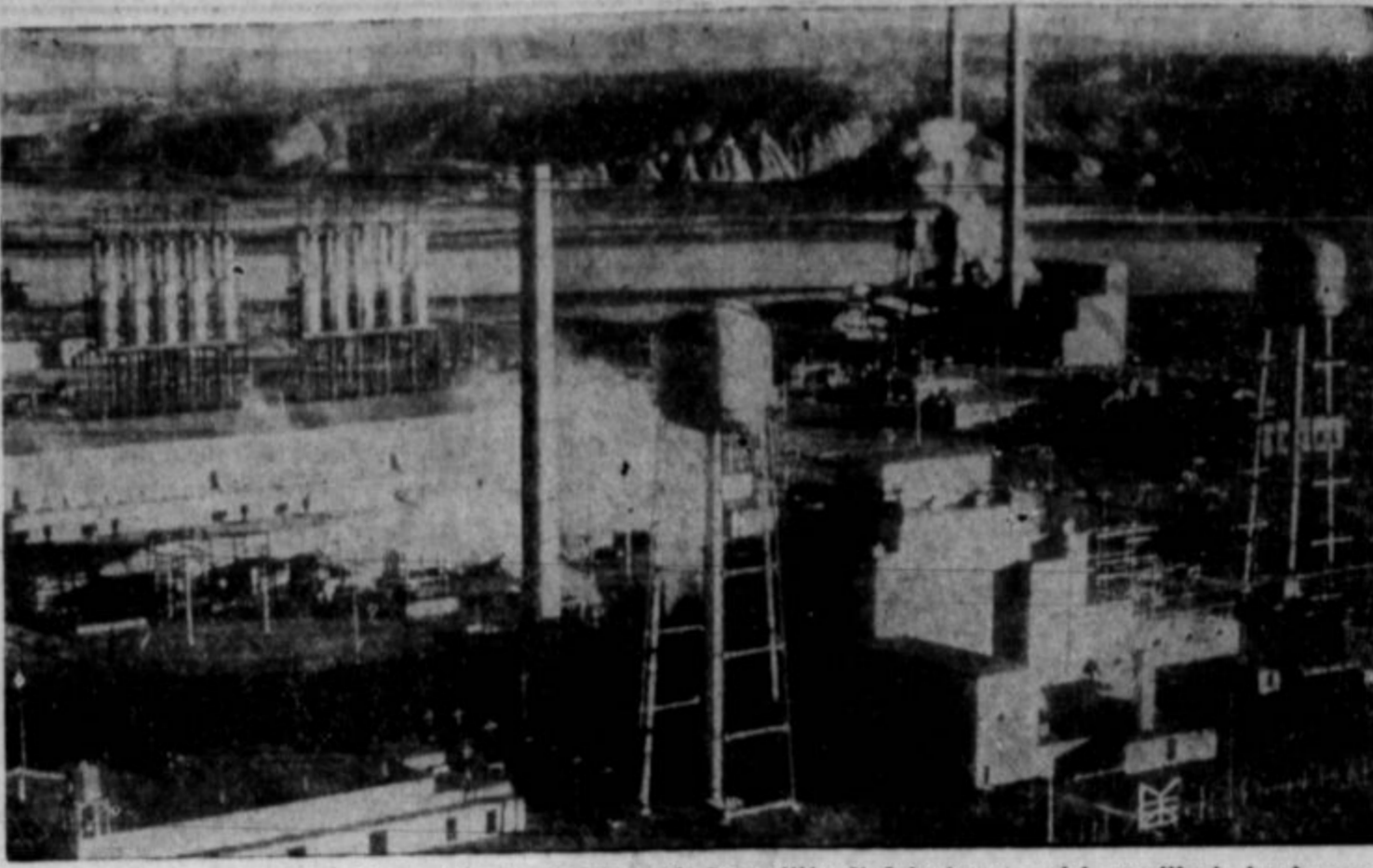
Apel veleposlanika Simiča

Jugoslovanski veleposlanik v Washingtonu Stanoje Simič se je obrnil na SANS s prošnjo, da obvestimo jugoslovansko javnost v Ameriki o naslednjem: Da bodo jugoslovanske oblasti v Amerika lahko reševale zadeve ki prihajajo od jugoslovanskih in ameriških državljanov in se tičejo tujezemstva, naj vsak prizadelet predloži svojo zadevo najbližjemu jugoslovanskemu konzulatnemu zastopniku. Ni se treba obrabiti na razne urade in stari domovini. Stvari bodo razrešene hitreje in pravilneje, če gredo skozi roke jugoslovanskih uradnih zastopnikov v Ameriki.

Spomenica glede Trsta, Istre in Primorja

Ker se bo 10. septembra vršila v Londonu prva konferenca zunanjih ministrov Sovjetske zveze, Francije, Kitajske, Velike Britanije in Zedinjenih držav, na kateri bo sestavljena mirovna pogodba za Italijo, je SANS zopet predložil omenjenim državam svoje zahteve glede Trsta, Slovenskega Primorja in Istre. Spomenico je sestavil SANSov predsednik Etbin Kristan.

Priključitev omenjenega jugoslovanskega ozemlja k Sloveniji in Jugoslaviji je edena rešitev tega problema, ki se je po zaključku evropske vojne še

ATOMSKA BOMBA, ki je stala to deželo nad dve milijardi dolarjev v raziskovanjih, je imela mnogo laboratorijev in delavnic. Gornje je ena izmed njih, blizu mesta Pasco v državi Washington.

poslabšal. V tem teritoriju je dve tretjini prebivalstva slovenskega in hrvaškega in le ena tretjina italijanskega. Jugoslavija obljublja italijanski manjšini popolno svobodoščino v vseh ozirih, medtem ko je stara Italija na najsrabotnejši način skušala uničiti jugoslovansko večino. Če se bodo zavezniški držali obljub, ki so jih dali zasnjenim narodom Evrope v Atlantskem charterju, tedaj ni nobenega dvoma, kam bodo oddeleli te kraje. Če bo pa tržaško vprašanje spet služilo za sredstvo mednarodne politične kramarje, tedaj so nemiri v Trstu in v drugih delih od zveznikov okupiranega Primorja le pričete večjih nemirov in ljudskega odpora. Vse to bo preprečeno, če bo italijanska mirovna pogodba določevala, da je Trst, Primorje in Istra Italiji odvzeta ter izročena Jugoslaviji, kamor po vsej pravici tudi spada. Mirko G. Kuhel, tajnik.

Sovjetski letalci so veliko letali

Iz podatkov sovjetskega vrhovnega poveljstva je razvidno, da so sovjetski letalci izvršili v minulih vojni nad tri milijone poletov in uničili 60,000 sovražnih letal. Kolikšne so bile v isti dobi izgube sovjetske zračne flote, Moskva še ni podala točnih števil.

TISKOVNI SKLAD PROLETARCA

- XXII. IZKAZ
- Star City W. Va. Lawrence Selak \$2; John Prele \$1, skupaj \$3. (Poslala Virginia Selak.)
- Chicago Ill. Klub št. 1 JSZ, prebritek piknika 17. junija \$238.24; po \$2: Frank Omanen in Frank Terselich; Frank Peterlin 50c, skupaj \$242.74.
- Noble, O. John Pollock \$2.
- Willard Wis., Joe Cerne \$1. (Poslal Matt Malnar.)
- Cleveland, O. Vincent Salmič \$2; Peter Bukovec \$1, skupaj \$3. (Poslal John Krebel.)
- Los Angeles, Calif. Mrs. Joe Cupin \$2.
- Rock Springs, Wyo. Frank Remitz \$2.35.
- Aliquippa, Pa. George Smrekar 75c.
- Chicago, Ill. Po \$2: John Thaler in Anton Garden, skupaj \$4. (Izročil John Chamazar.)
- Pueblo, Colo. Ludvig Yoxey 76c; po 50c: John Zupančič in Mary Hochevar skupaj \$1.76. (Poslal Ludvig Yoxey.)
- Waukegan, Ill. Anton Kerzich \$1. (Poslal Martin Judnich.)
- Beech Grove, Ind. John Trček \$2.00.
- South Fork, Pa. Jack Rupert 50c. (Poslal Frank Cvetan.)
- Cleveland, O. Frank Barbič \$1.50; Joseph Kunčič 50c, skupaj \$2. (Poslal Frank Barbič.)
- Arma, Kans. Anton Shular \$1.
- La Salle, Ill. Leo Zevnik 75c.
- Chicago Ill. Andrew Grum (Detroit) \$25; po \$5: Matt Petrovich in Josephine Močnik (oba v Clevelandu); Frank Vratarič (Luzerne, Pa) \$2, skupaj \$37.00. (Izročil Fr. Zaitz.)
- Buhl, Minn. Rudolph Kovacich \$1.00.
- Detroit, Mich. Joseph Klarich \$2; Math. Klarich \$1, skupaj \$3. (Poslal Joseph Klarich.)
- Kokomo, Ind. John Petkovšek \$1.00.
- Cleveland, Ohio. Frank Hribar \$1.43.
- Strabane, Pa. Louis Bartol \$1; Frank Logar 50c, skupaj \$1.50. (Poslal Vincent Pernel.)
- Skupaj \$914.78, prejšnji izkaz \$595.43, skupaj \$910.21.

Fašizem v Evropi premagan, a tu dviga glavo in provocira čezdalje bolj drzno

Fašistično gibanje v Zed. državah, zapopadeno v raznih oblikah in v mnogih organizacijah, postaja vedno bolj naduto. O njemu je napisal Eugene Segal serijo članok za Scripps-Howardove časopise in časnisko agencijo ONA.

Dozdaj, pravi G. Segal, so delovale različne anti-demokratske skupine vsake zase. Zdaj pa so se začele spajati, da bi ustanovile eno samo ogromno organizacijo. Njihov vodja ima postati Robert Rice Reynolds, ki je bil senator države North Carolina, dokler ni njegova domača država odklonila vzdrževanja v Washingtonu. Reynolds je dal omrežju mržnje goječih skupin ime nacionalistična stranka. Pazite nanjo!

Tekom vojne se ti notranji sovražniki niso drznili povzročiti težav; pripravljani pa so zagnati velik vrišč čim preneha govoriti o sovražnosti. Njihov prvi cilj bodo volitve v kongres v letu 1946; program jim je mešanica propagandne mržnje proti vsem manjšinskim skupinam v tej deželi — proti vsem onim, ki so bili rojeni v tujini, proti delavskim unijam, proti katolikom in Židom. Samo oni, ki so rojeni tukaj, so pravi Amerikanci, trde ti ljudje. Ako jim bo leta 1946 uspelo doseči nekaj uspehov, se nadajo, da bodo mogli obrniti v svojo smer predsedniške volitve leta 1948.

Ta svoj umazani posel so že začeli. V Clevelandu sta si prizadevala Joe McWilliams, newyorški pretepač, ki je že sedel v zaporu in Reynolds osebni agent, J. Victor Malone, pregovornit vodilne industrijske in poslovne kroge, da prispevajo v sklad nacionalistične stranke. Industrialcem obljublajo, da bodo razbili unije v njihovih tovarnah in potisnili delavce nazaj na njihovo mesto.

Kjerkoli najdejo ljudi, ki imajo le deloma skupne cilje z njimi, vtihotapijo svoje posebne agente v take posebne skupine in si prizadevajo dobiti vodstvo v svoje roke.

Tako n. pr. trdijo na srednjem zahodu, da so prijatelji farmarjev; eno farmarsko organizacijo imajo tudi že v svojih rokah, oziroma imajo kontrolo nad njo. Medtem ko nabirajo denar pri kapitalistih pod pretevo, da bodo zatrli delavske unije, se kažejo drugod kot zaščitniki delavstva in si utirajo pot v nekatere delavske unije, kjer potem ščuvajo delavca proti delavcu in delavca proti vladi.

Nacionalisti so tudi že ustanovili dve veteranski organizaciji v svrhu pridobivanja vračajočih se vojakov. Eno od njih je ustanovil bivši kaznjeneč, ki je bil nečastno odpuščen iz armade. Njihova namera je, prepričati vojake, da so tujerodni priseljenec in delavstvo vzrok vseh težav, na katere utegnejo paleteti, ko bodo iskali svoje mesto v civilnem življenju.

Posnemajoč po opicje diktatorje Nemčije in Italije, snujejo naši domači hujskači takozvani "krščanski mladinski pokret", v katerega nameravajo spraviti fante in dekleta, da bi jih napravili svojim orodjem. Celu v cerkvah so našli zaslonbo za svoj zli evangelij — navzlic temu, da bi morali zares pobožni

ljudje ljubiti svojega bližnjega, ne pa mrziti ga.

Zlonamerne "materinske" skupine si prizadevajo izkoristiti boleštaršev, katerih sinovi so bili v vojni ubiti ali pa ranjeni in ščuvajo take uboge matere naj se obrnejo proti vladi, zaveznikom in svojim sodeželanom, ki so drugih ras ali veroizpovedanj.

Na isti način se nacionalisti približujejo tudi tujejezičnim skupinam, akoravno je njih prvobitno načelo sejanje mržnje proti vsem tujcem. Pri tem nastopajo zelo lokavo. Kar nenadoma začno izpovedovati svojo ljubezen do nekaterih dežel, ki so zdaj zasedene po Sovjetski uniji, ter postavljajo zahteve, češ, da je treba osvoboditi Poljsko, Madžarsko, Ukrajino, Čehoslovaško in tako dalje, četudi jim je bilo do teh dežel toliko kot za lanski sneg, ko so jih imeli v rokah nacisti in poklali v njih na milijone ljudi.

Obenem z Reynoldsom se nahaja v tej novi nacionalistični stranki tudi Gerald L. K. Smith, eden najbolj zloglasnih hujskačev Amerike. Celu Reynolds sam si ne upa odkriti priznati, da je Smith njegov sokrivce. Reynoldsov agent je povedal G. Segalu, ki piše za Scripps-Howardove časopise, da "mi nima ničesar opraviti z ljudmi kot je Smith in Joe McWilliams." Toda Segal je dognal, da delita Smith in Reynolds pisarniške prostore v Colorado Buildingu, v Washingtonu, kjer imata oba svoj skupni glavni stan.

Vse razvratne skupine in prvaki v Ameriki so zdaj v Reynoldsovi nacionalistični stranki. Med njimi se nahaja Carl Mote, ki pravi, da je farmar, a je v resnici advokat in posestnik javnih naprav v Indiani. Mrs. Lyril Clark-Hyning iz Chicaga, ki je na čelu ene omenjenih "materinskih" organizacij; rev. Gerald Winrod iz Kansasa, ki se je nekoč podal v Nemčijo, pri čemur so mu bili plačani vsi stroški, in ob povratku dejal, da je Hitler velik mož, a nacisti sijajni ljudje. Rev. Harvey Springer iz Denverja, ki rad pravi, da je cowboyski duhovnik.

Čudna je ta mešanica, katero mesi skupaj nacionalistična stranka. Nacionalisti jih sprejemajo kot dobrodošle v svoje vrste, ako so le pripravljene sovražiti nekoga, ali pa vsaj sovražiti se med seboj. Obljublajo pa kar ves svet — vseeno jim je, ali bodo mogli izpolniti kar obljublajo ali ne.

Navajamo nekaj primerov njihovih obetanj izbranim žrtvam:

1. Organizacija Zed. narodov ima odpasti. Amerika naj bo sama zase in naj se ne briga za ostali svet, pa makar bi to pomenilo novo vojno v par letih.
2. Zmaga na Pacifiku ni potrebna. Končajmo vojno proti Japonski in pošljimo "naše fante nazaj domov." Drugače povedano, Japonci naj imajo svobodne roke na azijskem kontinentu. Naj nas le napadejo ponovno, ako jim drago.
3. Močnega delavskega gibanja ne sme biti. Razbijmo unije in dajmo biznisu svobodne roke, da ravna po svoje s cenami in mezdami.
4. Nobenega prijateljstva z

našimi zavezniki. Karkoli je neprijetnega na svetu, je treba pripisati Rusiji ali Angliji.

Ameriške skupnosti ni treba. Vsak Amerikaneec naj pripíše svojemu sosedu vse, kar mu gre navzkriž. Obsoja naj pok. predsednika Roosevelta, da je "sko-val vojno zaroto" in naj obdolžuje radi povojnih težav eno manjšinskih skupin — napadati je treba vse, izvzemši nacistov in fašistov, ki so začeli vojno.

Reynolds je spisal knjižico navodil za svoje agente z naslovom "How to Become Political Leader in our District". Sestavlja celice po deset oseb, nasvetuje, in uvede tajne sestanke v zasebnih stanovanjih članov. Le vodja vsake celice naj pozna podrobnosti o drugih celicah. Te vrste podtalna tajnost v takozvani politični stranki prav gotovo ni v skladu z ameriško tradicijo demokracije.

Reynoldsova organizacija ne kani napraviti nobene napake to pot. Mislijo, da jim bo uspelo nakopičiti toliko sovraštva med belimi in črnimi, med kristjani in židi, med katoliki in protestanti, med tu rojenimi in priseljenici, med delavci in delodajalci, da bo prišlo do krvavih nemirov in do meščanske vojne, ter se jim bo v takih razmerah ponudila prilika, da se polaste vlade v tej deželi.

POTOVANJE IZ DETROITA V OREGON

Ker se moj sin z družino nahaja v Oregonu, sva se bila z ženo odločila, da jih obiščeva in pa da si ogledava nekoliko dežele.

V Cascades Locks v Oregonu je Civil Service Camp v kateri se nahajajo fantje, ki so odklonili vojaško službo. Eni so to storili iz protivojnega stališča, ker vojna povzroča toliko gorja narodu, nekateri pa iz verskega prepričanja.

Vzdržavati se morajo sami, oziroma jim največ pomagajo verske sekte. Za vlado delajo brezplačno. Opravljajo razne posle v državnih gozdovih; sade drevesca, grade in popravljajo pota in varujejo gozdove pred požari.

Prva najina pot iz Detroita je bila v Chicagu. Ustavila sva se pri Mr. in Mrs. E. H. Arko v Ciceru, kjer sva bila jako dobro došla. Ne samo da sva dobila stanovanje in hrano, ampak tudi avto sta nam dala na razpolago, da sva lahko šla na obiske v Slov. del. center, v gl. urad SNPJ in k prijateljem. Torej hvala Ed in Helen!

Bila sva tudi na Clarendon Hillisu, kjer sva obiskala Johna Olipa, Joška Ovna in Petra Bernika. Imajo zelo lepe vrtove (rože, drevesa in sočivje).

Po štirih dneh v Chicagu sva se odpeljala naprej po zapadnih državah. Ko sva odšla, je bila v Chicagu silna vročina. Nekje v Nebraski pa smo prišli v ploho in postalo je hladnejše. Nebraska je velika poljedelska dežela. Največ vidiš koroze, pa tudi živine je veliko. V državi Wyoming in Idaho pa vidiš sto in tisoče akrov zemlje, ki ni vredna nič. Planjave in hribi, kjer ne raste drugega kot divji pelin. V nekaterih krajih vidiš kako farmo, kjer rede živino. Drevje je samo okrog hiš-

nega poslopja za protekcijo pred vremeni. Koder imajo umetno namakanje, še nekaj raste, drugod pa izgleda silno pu-sto.

Ko pridemo v Oregon, se pa začenejo gozdovi, največ smreke. Nekateri so jako lepi. Visoke gore te jako spominjajo na našo lepo Gorenjsko.

Portland je lepo mesto. Ima menda okrog 150,000 prebivalcev. Iz Portlanda sva se peljala ob reki Columbia in se ustavila za en teden v Cascade Locks. Vseokrog so visoke gore in gozdovi. Ob omenjeni reki drži glavna cesta št. 30 in železnica. Tu okrog so veliki vodopadi, med njimi Multnomah Falls, Wahkeena Falls, Horsetail Falls, Bridal Veil Falls itd. Največji je Multnomah Falls. Voda pada 620 čevljev globoko.

V malem mestecu Hood River smo se prepeljali čez most v državo Washington. Mostnina je 50c od avta in 10c od vsake osebe. Vozili smo se nekoliko po Washingtonu in šli zopet nazaj. Zemlja je tukaj dobra, ampak jako kamenita. V poletnem času je suho, ker ni dežja. V jeseni pa začne deževati in potem skozi vso zimo. Dostikrat imajo tudi močan veter, ki pride z morja. Podnebje je jako prijetno. V poletju se dogode vroči dnevi, a noči so hladne. Pozimi menda ni tu nikdar hudega mraza.

Lepo je nekoliko potovati in si ogledati druge kraje. Najina tura je bila s tem pri kraju in treba je bilo spet nazaj proti Chicagu in Detroitu.

Rudolf in Mary Fotochnik.

Ladjedelnice najbolj prizadete

Vsa vladna naročila za nadaljno graditev vojnih in tovornih ladij so bile 20. avgusta preklicana, kar je pomenilo izgubo dela več sto tisoč ljudem.

PRISTOPAJTE K
SLOVENSKI NARODNI
PODPORNI JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK
"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00,
pol leta \$3.00

Ustanovljajte nova društva.
Deset članov(ic) je treba za
novo društvo. Naslov za list in
za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO 23, ILL.

POSLUŠAJTE
vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja Vodi jo George Marchan. WGES, 1360 kilocycles.

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-361
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

Najboljši pripomoček pri učenju angleščine za starejše, ali mlajšim za učenje slovenščine
je DR. KERNOVO
"ANGLEŠKO-SLOVENSKO BERILO"
"English-Slovene Reader"
Cena \$2.00 s poštnino vred

Naročila prejema
PROLETAREC
2301 S. Lawndale Ave., CHICAGO 23, ILL.

Velesile rešujejo probleme Azije "po starem"

(Nadaljevanje s 1. strani.)
Nizozemska ni v vojni na Pacifiku mogla ničesar pomagati in tako je sedaj zgolj od Zed. držav odvisna, ali naj Nizozemska tiste bajne kraje, z okrog 60 milijoni prebivalcev dobi nazaj v izkoriščanje ali pa naj postanejo last ondotnega ljudstva. Slednje se, gotovo ne bo zgodilo, a bolj verjetno je, da Nizozemska sama teh bogastev tudi ne bo dobila nazaj v dar, pač pa bodo v bodoče zraven tudi ameriški in možno angleški interesi.

Hong-Kong
Dalje je tu spor zaradi angleške kronske kolonije Hong-Kong pri Kantonu na Južnem Kitajskem. Japonci so ga v tej vojni Angležem vzeli brez posebnega truda. Hong-Kong je del kitajske celine in čeprav ga imajo Angleži v posesti že dolgo dobo, vseeno Kitajci smatrajo, da je čas, ako se zapadni imperialisti umaknejo iz Azije, ali saj iz tistih krajev, ki so kitajski po prebivalstvu, tradiciji, veri in značaju. Novi angleški premier Attlee je dejal, da Hong-Kong pripada Angliji in Churchill mu je pritrdil. Anglija je pač zidana na imperializmu in mednarodni trgovini, pa so ji take posesti potrebne. Sedaj jih zahtevajo posebno na Pacifiku čimveč tudi Zed. države. In to ne le od Japoncev, katerim so jih itak vzele, ampak tudi od Anglije, Avstralije, Nove Zelandije, Nizozemske in Portugalske.

Pacifik je postal v tej vojni popolnoma ameriško morje in Zed. države so na njemu absolutna gospodarka.

Rusija tudi azijska sila
V Aziji so torej sedaj Zed. države vodilna sila, posebno vsled svoje kontrole nad morjem, vsled okupiranja Japonske, vsled svojih bogastev in pa ker s temi sredstvi nadvladujejo kitajsko vladno v Čunkingu ki se menda v kratkem preseli v Nanking, ako se že ni.

Veliko besedo v Aziji bo imela spet tudi Velika Britanija, toda nikdar ne več tolikšne kot nekoč, ko je bila baš ona na tem velikem kontinentu poglavitna sila.

Vrača pa se na svoje prejšnje mesto v Aziji stara Rusija. V vojni z Japonci l. 1904 je izgubila svojo kontrolo nad Mandžurijo, Japonci so ji potopili njeno vojno mornarico na Pacifiku, vzeli so ji Port Arthur, in kar niso dokončali z ruskim vplivom na Kitajskem, v Mandžuriji in v Koreji takrat, so uresničili po prvi svetovni vojni.

Meseca julija in avgusta pa je bil v Moskvi na posvetovanjih s sovjetsko vlado kitajski premier T. V. Soong in sklenil z njo 30-letno pogodbo vzajemnosti, ki je diplomatski in praktičen trijumf za obe vladi.

Ampak ne za kitajske komuniste. Te se je v mešetarjenjih jako prezrlo.

O tem več v prihodnji številki.

Soc. stranka v Franciji upa v popolno zmago

(Nadaljevanje s 1. strani.)
Drugič, velika večina delegatov je bila mnenja, da bo socialistična stranka v Franciji dobila večino v prihodnjih volitvah v državni zbor veliko boljše, ako se ne osloni baš v tem momentu na komuniste in s tem na Moskvo, ampak na svoj lastni narod.

Komunisti za zmernost
V ponudbah za združenje se francoski komunisti niso oslanjali na kake za socialiste nesprejemljive pogoje, ampak zgolj na to, da je boljše, če si v volilnem boju delavske stranke ne bi stale nasproti pač pa šle združeno vanj. Nova stranka naj bi se imenovala n. pr. delavska ali kar že in izrazila se naj bi za program ki bi imel privlačnost in ki bi ga bilo v slučaju zmage mogoče tudi izvesti.

Toda s socialistične strani so prihajali očitki, da so komunisti že čestokrat prelomili besedo. N. pr., da so bili od avgusta 1929, ko je bila sklenjena pogodba prijateljstva med Berlinom in Moskvo pa do 21. junija 1941 proti "imperialistični vojni".

Vendar pa francoska socialistična stranka ni sklenila ničesar takega, kar bi razdrlo most do združenja. Zaključila je da naj komunisti in socialisti poslujejo v volilni kampanji v področju "enotnih odborov", kar pa je neumljivo, kako naj se to zgodi, če si bosta dve stranki stali v kampanji druga proti drugi. In dalje je sklenila, da se komuniste sprejme, kadar bo razvidno, da so francoska delavska stranka, ne pa orodje kake tuje diplomacije in tuje vlade.

Tudi osiščni vojni ujetniki so še problem

V Zed. državah je bilo ob zaključku vojne z Japonsko približno 520.000 vojnih ujetnikov iz osiščnih dežel, največ iz Nemčije in Italije. Naše vojaške oblasti so jih uposljevale in jih še uposljujejo na farmah, v gozdovih in sličnih delih, a sedaj, ko so domačih delavcev zadosti, pa so treba s takimi "konkurenti" pospraviti s tem, da se jih vrne v dežele, katerim pripadajo. A so ni enostavno, posebno kar se nemških vojnih ujetnikov tiče. Italijanske pa se že pošilja nazaj.

Zvezni dohodki v primeri s stroški

Tudi od kar je vojne konec, so dohodki zvezne vlade še vedno 41 odstotkov nižji kot pa dohodki. Sicer se bodo stopnje ma znižavali, ampak še dolgo ne toliko, da bi kongres sploh hotel misliti na kako znižavanje davkov, razen korporacijam, katerim je že v prvi polovici leta dal velike olajšave, v znesku od pet do osem milijard dolarjev.

HELP WANTED

ZENE IN DEKLETA

BREZ VSAKE IZKUSNJE
MI VAS IZUČIMO—LAHKO, ČISTO DELO

ZAVIJANJE MALIH ZAVOJEV
48 ur na teden — vse delate sedeč.
Čas in pol za nad 40-urno delo.
Počitek med delom.

Vprašajte za Mr. Healy — po 9. uri zjutraj, ali pa med 2. in 4. uro pop.

3319 SOUTH WALLACE STREET

MAIDS
With or without experience
PERMANENT — GOOD PAY — SEE HOUSEKEEPER
SHERIDAN BEACH HOTEL
Sheldrake 7600 7301 SHERIDAN ROAD

WE NEED MEN FOR GENERAL FACTORY WORK
20 TO 45 YEARS OLD
70 cents per hour to start. Time and half over 40 hours.
54 hour week. Incentive bonus
Day and night work five percent extra for night work
THOMAS MOULDING FLOOR MFG. CO.
4528 WEST 51ST STREET

Attention Veterans!

Post war security — No reconversion problems

SHEET METAL WORKERS — ASSEMBLERS ON MEDIUM WEIGHT EQUIPMENT — DOCK MEN
Day shift — Permanent positions
Excellent working conditions
Good transportation — Group Insurance

Beardsley & Piper Co.
2541 N. KEELER AVENUE

MEN

WE NEED YOU NOW FOR PERMANENT POSITIONS

WOOD WORKERS ACTION MEN
SPRAY FINISHERS TURNERS
VENER CUTTER and MATCHER
Excellent positions with leading piano factory. — Good salary
GULBRANSEN CO.
820 NORTH KEDZIE AVENUE

"PUNCH PRESS OPERATORS"

DNEVNO ALI NOČNO DELO
Ni zadržavanja ne odlaganja
Prilika za stalno povojno službo

Superior Electrical Industries
1259 South Campbell Avenue

STOP AND SHOP

NEEDS MEN and WOMEN
WAITRESSES — STOCK MEN — PORTERS,
SALES PEOPLE — EGG HANDLERS
Permanent — Hospitalization Plan — Excellent starting salary
RAN. 8500 Apply 30 W. Washington

Special Machine Operators

CLEANERS — DRAPERS and OPERATORS
For Light Factory Work
With or Without Experience

We Will Teach You
35 Hour Week — Time and One Half Over 35 Hours

Franklin Dress Co., INC.
325 W. JACKSON BLVD.
10th Floor

NIGHT SHIFT WANTED AT ONCE

Inspectors
Tool Makers
Turret Lathe Operators
Drill Press Operators
Engine Lathe Operators

WOMAN
To stay with sick man from 8:30 to 4:30 each day while wife teaches.
5100 CORNELL, Apt. 1307
Fal. 4304

GENERAL HOUSEWORK
Plain cooking. Experienced. Stay, own room-bath. References.
Atlantic 0404.

GENERAL HOUSEWORK
Plain cooking, no heavy work—no heavy laundry — own room and bath. — Stay. \$25 week.
Phone MRS. KALCHEIM, MIDWAY 7626

MAID WANTED
for furnished Apartment Hotel at once.
PIERCE APT. HOTEL
2020 W. Pierce Ave.

HOUSEKEEPER
4 adults; light housekeeping and cooking; go; good wages; No Side
Call Albany 2204 days.

TWO WOMEN
to work together. Cooking and maid work.
Call O. L. RHOADES
Newcastle 5000

MAID—For 2 part time employed girls and well trained 2 1/2 year old boy. General Housework; plain cooking; personal laundry; own room. Near N. Side. Call morning. Sup. 1490.

HOUSEWORK and COOKING
No laundry. No windows. Other help. Stay. Own room and bath. \$30 a week. City references.
Fairfax 0128

GENERAL HOUSEWORK
Assist 2 children. Other help for heavy cleaning. Pleasant sur. rounding near lake. Own room and bath.
Call Briargate 1132

GENERAL HOUSEWORK
Assist with children. No cooking. Own room and radio. Good salary. Pleasant surrounding.
Phone Commodore 5791

YOUNG WOMEN—Plan cooking. Care for child 20 months. Other help for heavy cleaning. Do light housework. Own room and bath. Good pay. Refs. Fairfax 6189.

YOUNG WOMEN
for housekeeper. Stay or go. Good salary. Plain cooking.
LAKEVIEW 0218

YOUNG WOMAN
for General household work. Good home. Private room, bath and radio.
Sheldrake 4004

LAUNDRY HELP NEEDED

in all Departments
GOOD PAY FOR EXPERIENCED OR INEXPERIENCED HELP
LEARN A POST-WAR TRADE NOW
WORK ON NAVY CONTRACT
Keep The Navy Air Force AT GLENVIEW FLYING

APPLY
415 Greenbay Road
WILMETTE, ILL.
Phone: WILMETTE 3144

(2) DRAFTSMEN (2)
Acquainted with mechanical drafting

Good salary — Excellent future
Call Mr. Woolley
CANAL 8400

Post-War Future

OPPORTUNITY TO LEARN LITHOGRAPHIC TRADE
Good Starting Pay
Meyercord Co.
5339 WEST LAKE STREET

GIRL
To take care 2 boys: 3 and 4 yrs. old; hours 7 to 3:30, eves. free; nice home for right girl.
Ind. 7468.

DOMESTIC
Light Housework. Assist care of 2 children. Other help. Top wages Stay or go.
ATL. 6114.

GIRL
White; light housework; assist children; no cooking. Own room and bath. No transportation
Wilmette 3223.

COOK
Experienced, with good references, for fine home; own room and bath. Good wages
Phone Rogers Park 0390

HOUSEMAID
Experienced; take care of 2 years old boy. Stay; own room. Permanent position. Exc. salary.
Call before 1 P. M.
Lakeview 1317

OPERATORS
experienced on RAYON UNDERWEAR
KLAFTER & CO.
2459 Armitage

WANTED DIE SETTERS for PUNCH PRESS DIES
Apply
TRICO STAMPING, Inc.
2505 W. CERMAK ROAD

MEN WE NEED YOU NOW!

For various positions in our factory

• Furniture Fillers
• Polishers and Rubbers
Excellent working conditions
Good wages
Liberal bonus
Permanent position

Zangerle & Peterson
2164 Clybourn

ALL AROUND OPERATORS GOOD MANICURIST
Pleasant Working Conditions
APPLY
Harding Beauty Salon
4019 W. Roosevelt Rd.
CRAWFORD 8173.

Packing House Workers
Experienced sausage choppers, laborers for freezers, loading dock, curing and cutting depts. Apply 8:30 to 4:30 P. M. daily

William Davies Co., INC.
4101 S. Union

PAINTERS
(Union wages)
THEO. EBERT & CO.
830 DIVERSEY AVE.
Buginkham 4770

DOCKMAN!
Experienced PERMANENT UNION SCALE Day shift
RAMUS TRUCKING CO.
3010 W. 26th St.

COOKS, PANTRY MEN DISH WASHERS
Top wages. Steady work. Apply
TOWN HOUSE
6935 Sheridan Road
Hollycourt 6800.

COUNTER GIRL
for small
CLEANING PLANT
Good Pay
ARONSON CLEANERS
Lakeview 5807 3255 Broadway

GENERAL HOUSEWORK
White; 40 to 65; no laundry; plain cooking; 3 adults; own room; good home; good pay; very easy
MRS. HICKS
7752 East End Ave. So. Shore 7464

GENERAL HOUSEWORK
Middle Aged Women
Plain Cooking Adults
No Windows — Stay-own Room
Good Pay
Phone Longbeach 1185

WOODWORKERS
Stock and trim cutting
Experienced on sash and doors
CHICAGO WINDOW AND DOOR SCREEN CO.
DRE. 2431 5322 S. State Street

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET CLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inosestvetvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:
2657 So. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

PRVA SLOVENSKA PRALNICA
Parkview Laundry Co.
1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.
Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno
TELEFONI: CANAL 7172—7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO
ADRIA PRINTING CO.
Tel. MOHAWK 4707
1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.
PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

DRŽITE CENE ZIVILOM NIZKO
Grocerije in odjemalci morajo sodelovati v boju proti višanju cen. Oboji so skupno odgovorni za uveljavljanje določenih (ceiling) cen. Poučite se o njih iz uradnega seznama odobrenih cen, predno kaj kupite.
OFFICE OF WAR INFORMATION

Romani, povesti, črtice in opisi
Poučne in znanstvene knjige

KNJIGARNA "PROLETARCA"

2301 South Lawndale Avenue, Chicago, 23, Illinois

Pesmi, poezije, igre
Angleške knjige socialne in znanstvene vsebine

Table listing various books and their prices, including 'Ameriške povesti', 'Babilonska žena', 'Beg iz teme', etc.

Table listing various books and their prices, including 'Plat zvona', 'Po solnčni Španiji', 'Pravljice in pripovedke', etc.

Table listing various books and their prices, including 'SLOVENSKI PISATELJI', 'Ivan Cankar: Zbrani spisi', 'IGRE', etc.

Table listing various books and their prices, including 'Znanstvene razprave, politični in gospodarsko-socialni spisi', 'A B C socializma', etc.

Table listing various books and their prices, including 'Moji zapiski z Dunaja', 'Nekoliko pravopisa', 'Nai svetovni nazor', etc.

Table listing various books and their prices, including 'Koledar Cankarjeve družbe', 'Zadrži si', 'NASLOV: PROLETAREC', etc.

Wm. Green ima tekmece
Ker konvencija Ameriške delavske federacije zaradi vojnih prometnih odredb ni bila dovoljena, jo je nadomestila eksekutiva z dvotedenskim zborovanjem v Chicago.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212

RAČUNAJTE ZDAJ NA TO, DA SI BOSTE OMIŠLILI "PRIVLAČNOSTI; KI PRIDEJO"
Public Service Company of Northern Illinois

WORKERS MAY STRIKE NOW

Already, with the war only a few weeks over, the government has abandoned all controls over workers. Employes of private industry may strike if they wish—and there will be none to brand them as "unpatriotic."

Wonderful, isn't it, how speedily liberty is returned to the workers—after the need for human labor gets back to normal... and after the employing class can pick and choose and fire workers?

Well, it's just as we predicted. When the workers have the advantage the government is used to hold labor in check. But when the owners have labor over a barrel workers may do as they darn please and freedom may ring!

We have learned to place a very low value upon the right to strike during periods of job shortages. For that matter, we don't think workers should return to the old-fashioned strike at all.

Where would we like to see American workers do their striking is at the ballot box—the way their British brothers did at the last election. Our idea is that the time has come to stop griping about what the owners of industry do and start laying plans to discharge the owners.

That's why we are forever urging that the basic industries of the nation should be made the property of all the people.

So long as the job is owned by somebody else workers will have to live as the owners dictate; strikes never altered that fact much. Now that job shortages loom directly ahead, freeing workers from government control, means only that they must fight against boss control. And so long as the means of life are owned by somebody else workers just can't be truly free.—Reading Labor Advocate.

A. F. of L. Sectarianism

Seldom has the top American Federation of Labor hierarchy shown more shortsighted sectarianism than in its stubborn refusal to affiliate with the new World Federation of Trade Unions.

It is a matter of "principle," says President William Green, because Russian unions aren't "free" and because the World Federation, furthermore, has admitted the C.I.O., which the A.F. of L. considers a "dual" movement.

Yet labor statesmanship surely would require the closest cooperation between A.F. of L. and C.I.O. when no direct clashes of interest are involved. Both groups are going concerns, and it is as foolish for the A.F. of L. to stand aloof from a world organization, simply because the C.I.O. is in it, as it would be to refuse to join C.I.O. spokesmen on the War Labor Board.

As for the Russians, their whole structure of society differs in many ways from ours, but these differences cannot be allowed to prevent close collaboration in all types of world organization—for international law, for the control of Axis countries, for social, economic and educational development. For the A.F. of L. to sit outside the World Federation deprives America of part of its trade-union voice in federation councils and deprives the A.F. of L. of the mutual benefits of the federation's work.—The Chicago Sun.

Shall We Save Europe?

Coal Administrator Harold Ickes is pleading for shipment of six million tons of coal to Europe to prevent anarchy, freezing to death and starvation among Europe's near-helpless millions.

Mr. Ickes wants that six million tons shipped as soon as possible, and in the next breath, tells Americans to look for a tremendous coal shortage.

Shall we save Europe, at the risk of a coal famine ourselves? At the present rate of production, six million tons of coal represents one per cent of our total output. If that small amount of coal makes such a tremendous difference in the United States, then it's about time we do something about it.

By all means ship coal to Europe, and if Europe needs sixty million tons, the American coal digger will produce it, if given the opportunity.

As to a coal scarcity in this country, that is a question on which there seems to be some doubt. There will be enough coal to go around, if the operators will permit the miners to dig it, and if the railroads will provide enough cars to move it to market.

Whatever may be the question involved in the coal situation—one thing is clear. The miner is ready, willing and able to produce, and only the apparent helplessness of the federal government in getting the operators working on the problem seems to be the mud in the water.—The Progressive Miner.

AFTER THE NIGHT OF CELEBRATION...

By RAYMOND HOFSES, Editor, Reading Labor Advocate

THIS IS WRITTEN on the morning after the night of celebration. A few hours ago the people for whom these words are being typed went on an emotional spree. They became drunk with joy and elation because Japan had finally said "uncle." They crowded the streets and flung confetti in the faces of strangers. They ran overloaded automobiles up and down the streets and weakened the batteries in their cars by ceaseless blowing of horns. Most people laughed easily, but a few shed tears—some were tears of joy that sons, brothers, husbands and sweethearts were safe after years of worldwide slaughter; others wept because loved ones never would return. Saloons and clubs were closed, but a few forehanded individuals who had supplied themselves with bottled cheer were able to get mildly and pleasantly tipsy.

THE CARNIVAL MOOD is still on and it's difficult to talk about serious things. Fortunately, it's possible to be both serious and hopeful, and there are some things to be hopeful about.

High government authorities who refuse to be quoted give the discouraging prophecy that there will be 8,000,000 unemployed, in America by Christmas. Perhaps they're right. But the hopeful thing is that they need not be right.

With right purposes and right management there can be less work for everybody but no unemployment for anybody. Of course,

that happy condition can't be achieved if the PURPOSE is to produce profits for a favored class; we'll have to have a Socialist purpose and democratic management to make that possibility come true. But it CAN be done!

THERE ARE SOME who speak gloomily of job riots and bread lines.

Such fears are sheer nonsense—if the American people will it otherwise. Now that the war is over there is no reason why every American should not have abundance and security.

It's silly to fear about poverty now—after all the waste of war is at an end. Why, millions—yes, millions!—of workers who haven't been doing a single useful thing can now turn their muscles and their brains to the job of producing the food, clothing and comfortable homes that people need for health and happiness. Yes, those millions who have been making things for destruction, misery and death can now make other things for happiness and life. War workers alone, freed to produce useful wealth for themselves and their fellow men can shatter poverty as completely as an atom bomb can shatter a Japanese city.

But we'll have to "plan it that way."

WE WON'T be doing what we CAN do if we permit a few owners to tell us when we shall work and when we shall not... or if the purpose of work is to produce profits for those owners. We'll need to go about it the Socialist way—we'll have to make human

THE MARCH OF LABOR

THE INVENTION AND ADOPTION IN 1832 OF NEW METHODS OF FORGING AND WELDING GUN BARRELS WAS DIRECTLY CAUSED BY THE COMBINED INSISTENCE ON BETTER CONDITIONS OF EMPLOYMENT BY ALL THE WORKMEN ENGAGED IN THE OLD PROCESS.

THE UNION LABEL IN YOUR HAT IS YOUR GUARANTEE OF A CLEAN, NEW HAT—MADE IN A CLEAN SHOP.

A GOOD THING FOR THE U.S. AND YOU — U.S. WAR BONDS!

THE PRE-CIVIL WAR UNION OF STEEL WORKERS WAS KNOWN AS THE UNITED SONS OF VOLCAN.

THE UNION LABEL IN YOUR HAT IS YOUR GUARANTEE OF A CLEAN, NEW HAT—MADE IN A CLEAN SHOP.

The Enslaved Peoples Are Liberated

By JOSEPH DRASLER (Formerly an Associate Editor of Proletarec)

(Continued)

One afternoon in Erfurt, just as we were cleaning out the last snipers in the town, I happened to meet a Slovene for the first time; he was from Ljubljana. It so happened that a few burp guns were still firing on us from the factories where these slave laborers were sweating it out for the Nazis, and among them was Janez. We finally got them out of the underground floor and the passage-ways connecting the factories, along with about a hundred civilians who were the slave-drivers in the shops. When we marched them down the street to headquarters the workers went wild with joy, and we couldn't control them from throwing stones or sneaking up and giving their former bosses a kick in the pants. That's how I came to spot Janez, who swore in Slovenian when he delivered the kick. For the next twenty-four hours while we were busy cleaning out the rest of the city, these half-starved workers went on a wild rampage in search for food. They broke into a couple of large warehouses which must have been stocked to the rafters with food for the German army. They hauled food out of the warehouses all that afternoon and night... and WHAT a liberation party they made of it! Every available cart and wagon was pressed into service—everyone was hilariously busy hauling food stuff—some would be carrying half a hog over the shoulder and pushing a wagon full of preserves at the same time, another would be rolling along a big roll of cheese as large as an automobile tire. Everybody was overloaded and in their haste kept dropping the stuff along the road. It was really something of a tragic comedy. By the time the army decided to post a guard on the place, everything had been carried off. I imagine for the next month or so the liberated peoples ate like they hadn't in all the years of enslavement put together. The Slovene from Ljubljana was in this mad rush for the warehouse food, and under the circumstances, I wouldn't want to detain him any longer than I did, even though we both had much to say to each other. We moved before I had time to visit him at his barracks.

We were dashing across the country at this time, and it wasn't until we got into Vocklabruk that I got time to locate any of our people again. We stayed in this town during the week that VE Day was declared, guiding the German prisoners to our prison camps. They came in by thousands every

day, and our hands were full. However, one day I met a Slovene family here by the name of Volk, also from Gorica; they were doing forced labor but they were living in a house instead of barracks. They told me about the hard work they had to do, the poor living conditions and starvation diet. "Everything for the war effort," their foreman kept shouting at them, and they had to keep on working even when exhausted and sick. When anyone dropped at their machines the foreman kicked at them until they got up and went to work again. One morning Mr. Volk and two other Slovene friends and a Serbian came over and asked me to go up to a store in the town and help them get some clothes. The German merchant had been charging them outrageous prices for the poorest quality articles, so we decided this would be the opportunity to square matters up a little. The store was closed, but a couple bangs with the butt of a rifle soon brought him to the door. The boys each got a complete outfit plus clothes for their families without charge. It sure was swell to see them so happy over their new possessions, and their appreciation kept me saying to them—"to ni nič, to ni nič", over and over again.

From Vocklabruk we went into the Alps to clean out pockets of SS troops still offering resistance. In Mauterndorf, before meeting the English army, I again met quite a few Slovenes who were all ready to start homeward trek, but who were afraid of the SS troops in the mountains. The next day, after I assured them there were no German troops left anywhere, they started off—with high spirits for the moment, anticipating their return to their homeland. But like all the rest of the refugees I talked to, none of them knew what to expect when they arrived home... would there be any family left—any home?

One of the first questions these people would ask was—"when will we be able to start home?" They had been told by our military government that they must stay where they are until transportation can be arranged for them. But now that the war was over, they were too restless and anxious to get started toward their native lands to delay any longer. I told them about the roadblocks we had in practically every town where all were stopped to have passes checked, and it was useless to start out without one of these passes from the town in which they had worked. In most cases they were able to get a pass easily enough through our military set-up, and as soon as they got them, they were on their way home. Most of these workers

welfare, not private profits, the PURPOSE of human activity—if we want to escape the terrors that gloomy prophets are showing us,

IN THE WIND

From THE NATION

GET TOGETHER, BOYS: Charles W. Kellogg, president of the Edison Electric Institute, told the New York Times on August 8 that atomic energy would have little effect on the electric light and power industry, since its fuel costs were relatively small anyhow, and intimated that prices would not be materially reduced. In the same story an unidentified "representative of the electric companies" was quoted as asking, "What's the use of the government, embarking on further expensive hydro-electric projects when the future of power production is about to be revolutionized?"

P. T. WONG, an American of Chinese descent and a veteran of World War II, recently tried to buy a laundry at 3325 Geary Boulevard, San Francisco. He met the requirements of the City Health Department for operating a laundry, and Dr. J. C. Geiger, Health Officer, granted him a permit. But the purchase was never made, because the Geary Boulevard Merchants Association and the Park-Presidio Improvement Club protested. The secretary of the Club said it had "tried to keep this a nice district," and added, "What's Geiger trying to do, anyway?" The secretary's name is C. E. Rankin.

A WASHINGTON FIRM of speech-writers sends us a catalogue of its wares. It features two "Special Political Addresses: 1550 — Anti-New Deal — A sizzling appraisal of the New Deal; facts, humor, sarcasm. Over 3,000 words, \$3. 1551 — Pro-New Deal — The other side of the question. Answer to the critics. Campaign thunder and lightning that really strikes. \$3. Both addresses for \$5."

READERS OF THE Chicago Tribune are best informed about events in Washington and throughout the world," says the Chicago Tribune, "because they read the dispatches of seasoned correspondents who know how to get at the real facts of the news and who write from the American viewpoint."

THIS IS FROM THE JJuNe issue of the Improvement Era, an official publication of the Mormon Church: "When our leaders speak, the thing has been done. When they propose a plan—it is God's plan. When they point the way, there is no other which is safe. When they give direction, it should mark the end of controversy. God works in no other way."

BURNS ENGLISH CLASS

The free English and Citizenship Classes for men and women in Chicago will open on September 5th at Burns School, Central Park Avenue near 26th Street. These classes meet on each Monday and Wednesday afternoon at 1 o'clock. All men and women who wish to study English or to prepare for citizenship are welcome and urged to enroll. If you are a beginner or a more advanced student, the instruction will be suited to your need. Come in to enroll on Monday or Wednesday afternoon or for further information call Village 4890.

JUST IN CASE

Just in case you have forgotten the fact, remember this: The American workman is the world's greatest producer.

Before and during the war, he ranked 35 per cent better than the Canadian; 155 per cent better than the German; 180 per cent better than the Russian or Briton, and 300 per cent better than the Jap.

If you want to know why the Allies won the war, look at the above production figures, which are based on production per man hour of work.—The Progressive Miner.

2,000,000 JOBLESS

During the next 30 days contract cutbacks will lift the number of jobless workers to 2,000,000, according to the War Manpower Commission.

hadn't heard from their families or relatives during all the time they were in Germany, anywhere from a year to six years, and this terrible, uncertain silence was a constant torment, in addition to their back-breaking toil and starvation. You can well imagine a spot these people hold in their heart for the German.

(To be continued.)

Atom Is Harnessed; Who Will Benefit?

Discovery May Mean Ultimate Abolition of Human Drudgery, But It May Be Used to Further Exploit the People

The Japanese were not the only people shocked by the "atom bomb."

It also shocked the army "brass hats" who have been trying to put ever peacetime conscription before the end of the war. The old-style army their draft scheme envisions looks futile and outdated by bombs which can wipe out whole armies, cities, and even nations.

Also shocked were the professional militarists of all countries. Even they must begin to realize that scientists are becoming at least as important as generals and admirals, and that war is too dangerous a game for the world to play any longer.

All thoughtful people were startled but hopeful, about the future vistas opened by the bomb. Does it mean that—sooner or later—hard labor will be abolished, and human beings set free to guide the enormous forces loosed from atoms?

Or will those forces be locked up by some "super-trust" to throw millions out of jobs and roll up fabulous profits?

In war, who will control these irresistible forces—the people or some tyrant armed with power undreamed of by Caesar, Napoleon or Hitler?

Fortunately, as the discovery comes first in America, the answers to these portentous questions are still in the people's hands.

Despite the pages of information published this week about the bomb and its atoms, anyone unfamiliar with the subject has only hazy ideas about what it means and how it works. No one can hope to clear up the mystery by a few words, but several simple facts may help.

Until recent years, scientists thought that, if you split iron, copper or some other "element" down to its smallest particles, you got atoms, so small you could not see them, but solid "matter." These were considered unchangeable, and the scientists laughed at the old "alchemists" who dreamed of changing other elements into gold.

Then a series of amazing discoveries revealed that atoms are made up of "positive" and "negative" electricity, with practically nothing solid in them. The simplest atom is that of hydrogen, a gas.

The hydrogen atom is made up of one "electron" charged with negative electricity and one "proton" of positive electricity, with space between them. The electron revolves around the proton, like the earth around the sun.

If the proton were enlarged to the size of a buckshot, the electron enlarged in the same proportion would be the size of a 20-foot balloon. The distance between them would be as far as from Washington to New York.

Other atoms, such as the uranium atoms used for the new bombs, are likewise mostly space, but have more electrons and protons than hydrogen.

Thus the "solid" atoms, and the "solid" earth made of them, are found to be made of empty space and "energy" in the form of positive and negative electricity.

Some of this energy is released when an atom explodes, as in the bomb, and atoms of a different kind are formed. The alchemist's dream comes true—not to produce gold—but death and destruction. Perhaps gold can be produced later, and it will become so plentiful nobody will want it.—Labor, Washington, D. C.

The Real War Is Only Beginning!

Contrary to the social myth so assiduously spread by the agencies of propaganda, the war period is NOT a period of testing of man's courage. On the contrary—war is a period when man's cowardice—and not his courage—is paramount.

Millions of men surrender their lives and liberties to the brass hats, not because they are brave, but because they are cowardly! Too cowardly to have an opinion. Too cowardly to express that opinion!

Millions of morons have joined ersatz "unions," not because they had any idea, any faith in unions, but because they hadn't guts enough to resent a shakedown!

Even among the few thousand men in this country who in the past have earned the right to call themselves "union" men, the war period is a time when their cowardice—and not their courage—is the determining factor in their actions. Men who, in "normal" times would have fought bravely and well for long-established union standards, have, during this war period, allowed the employing class to junk conditions and standards which have cost thousands of hours of heartaches to establish.

The war is now ended! The period of man's cowardice is finished. We face the most damnable "peace" in the history of the world, and it will take men and women of guts—real honest to mackinaw guts—to make this "peace" endurable to mankind!—Industrial Worker.

WHY READERS DON'T FOLLOW THE PRESS

The editor of the Toronto (Canada) "Star" has no illusions concerning the "power of the press." It has almost totally disappeared in political campaigns, he says, and he gives some of the reasons.

He notes that from 70 to 80 per cent of the daily newspapers of the United States opposed Roosevelt's election; that in Canada a majority of the dailies were against Premier Mackenzie King's Liberal government, but it was returned to power; and that the Labor party swept Great Britain with only one daily boosting its cause.

"The fact is," holds the Toronto editor, "that in all three countries—Canada, the United States and Britain—the majority of the press supported views which were no longer acceptable to the majority of the electors. In many cases they are even more anti-reform than the published programs of their own parties."

Explaining why newspapers are "anti-reform" the editor says: "The fact is, that great newspapers are now Big Business. It used to be that a man who could raise a moderate amount of money could start a newspaper in a large city with some hope of success. That is no longer the case."

So, "more and more the voter are thinking for themselves. Les and les they are inclined to take

WHY NOT ELECT FEDERAL JUDGES?

Former Congressman Harry Sauthoff of Wisconsin is responsible for the congressional inquiry which drove Judge Albert Johnson of Pennsylvania off the Federal bench.

Now, Mr. Sauthoff renews the suggestion, often advanced by far-seeing Progressives, that Federal judges be made elective for a limited term. It's an excellent idea, and if we had more men like Harry Sauthoff in Congress, it could be put over.

Almost from the beginning of this government, the Federal judiciary has stubbornly advanced the interests of special privilege. Of course, there have been exceptions, but in this case, as in many others, the exceptions only prove the rule.—Labor.

BANK'S PROFITS SOAR

Twenty-one Washington banks increased their profits 62 per cent during the first six months of 1945, the Controller of the Currency reports.

Having saved the world for democracy, it will be up to the victor nations to save democracy for the world.

advice from quarters which they do not regard as disinterested."—Labor.